

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Matěj Landa

Určení výživného pro nezletilé dítě podle životní úrovně jeho rodičů

Diplomová práce

Olomouc 2022

Čestně prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci Určení výživného pro nezletilé dítě podle životní úrovně jeho rodičů vypracoval samostatně a citoval jsem všechny uvedené zdroje.

V Olomouci dne 24. 4. 2022

Matěj Landa

Chtěl bych zde tímto poděkovat JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce, za cenné rady a připomínky, které mi vždy ochotně poskytla.

Seznam užitých zkratk

ABGB	Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch, ve znění BGBI. I Nr. 175/2021
BGB	das Bürgerliche Gesetzbuch (Fundstellennachweis 400-2)
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení
Listiny základních práv a svobod	jako součástí ústavního pořádku České republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
ZR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění zákona č. 401/2012 Sb.
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Úprava vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem v českém právním řádu	9
2.1	Shrnutí hmotné právní úpravy	9
2.2	Kritéria na straně oprávněného	10
2.3	Kritéria na straně povinného	12
3	Kritérium příjmu povinného.....	15
3.1	Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti České republiky	15
3.1.1	Plánovaná revize doporučující tabulky Ministerstva spravedlnosti	16
3.2	Problematické aspekty na příjmové stránce povinných.....	18
3.2.1	Povinný jako podnikatel	18
3.2.2	Aplikace potenciality příjmů	21
3.2.3	Uzavření nového manželství povinným, vznik registrovaného partnerství povinného, nesezdané soužití povinného	24
3.3	Fikce příjmů povinného	26
3.3.1	Aplikace ustanovení § 916 OZ	28
3.4	Dílčí závěr ohledně příjmů	31
4	Kritérium celkových majetkových poměrů povinného	32
4.1	Nemovitý majetek.....	32
4.1.1	Dokazování nemovitého majetku povinného	33
4.2	Movitý majetek	33
4.2.1	Dokazování movitého majetku	34
4.3	Finanční prostředky povinného.....	34
4.4	Problematika svěrečného fondu a jeho vlivu na výživné.....	35
4.5	Dílčí závěr k majetkovým poměrům povinného.....	36
5	Míra osobní péče rodičů	37
5.1	Výlučná péče jednoho z rodičů.....	37
5.2	Střídavá péče a výlučná péče jednoho z rodičů s tzv. rozšířeným stykem	39

5.3	Společná péče rodičů o dítě	40
5.4	Dílčí závěr k míře osobní péče rodičů	40
6	Kritérium odůvodněných potřeb dítěte.....	41
6.1	Věk dítěte	41
6.2	Příprava na budoucí povolání	42
6.3	Dítě pobírající dávky v rámci systému sociálního zabezpečení	43
6.4	Zájmy a záliby dítěte.....	44
6.5	Dílčí závěr ke kritériu odůvodněných potřeb dítěte.....	45
7	Závěr.....	47
	Bibliografie.....	50
	Abstrakt	54
	Abstract.....	55
	Klíčová slova	56
	Key words.....	57

1 Úvod

Občanský zákoník zavedl svou účinností od 1. 1. 2014 výslovně v ustanovení § 915, odst. 1 OZ institut zásadně shodné životní úrovně jakožto klíčového kritéria pro určování výživného dítěte. Zákon uvádí, že životní úroveň dítěte se musí zásadně shodovat s životní úrovní jeho rodičů. Tento princip má přednost před odůvodněnými potřebami dítěte.

Tento pojem může být však v české soudní praxi poněkud nejasný. Z dikce zákona je možné předpokládat, že nelze zkoumat pouze příjmy rodičů dítěte. Práce se bude zaměřovat na jednotlivá kritéria určování výživného, jež by se v české soudní praxi měla uplatňovat. Zejména se pak bude věnovat příjmové stránce na straně rodičů, včetně aplikace doporučujících tabulek Ministerstva spravedlnosti České republiky, celkovým majetkovým poměrům rodičů, potencialitě příjmů rodičů, míře osobní péče rodičů o dítě, vlivu dalších vyživovacích povinností na výživné a aplikace subsidiárního kritéria odůvodněných potřeb dítěte. Z výše uvedeného lze dovozovat, že kritérií pro řádné určení výživného je tedy poměrně velké množství.

Cílem práce je tato kritéria popsat, vysvětlit jejich aplikaci, tu následně kriticky hodnotit. Výzkumnou otázkou práce je, jaký je správný postup pro určení výživného, při výkladu ustanovení § 915 OU. Dále jak se kritéria pro určení mají aplikovat, aby soud stanovil výživné správně, aby byla zachována zásadně shodná životní úroveň s rodiči, a bylo zachováno i subsidiární kritérium odůvodněných potřeb dítěte. Práce se zaměřuje výhradně na určování výživného soudem.

V současné době existuje již relativně velké množství kvalifikačních prací či literatury, které se problematice výživného věnují. Diplomová práce se však zaměřuje výhradně na postup určení výživného na základě životní úrovně. Autor se s publikací věnující se výhradně tomuto tématu neseťkal. V tomto ohledu má práce potenciál jistou mezeru vyplnit a zhodnotit postup určování výživného, který může být v české soudní praxi rozličný.

Práce vychází z následujících zdrojů. Jedním ze základních zdrojů práce jsou právní předpisy ve stavu k datu 31. 3. 2022. Pro tuto problematiku je v rámci hmotného práva nejpodstatnější OZ, v rámci procesních souvislostí též především OSŘ a ZŘS. Dále jsou užity některé správněprávní předpisy, které souvisí především s důkazními prostředky v rámci řízení o určení výživného.

Práce dále vychází z odborných publikací. Mezi ně patří především česká a německá komentářová literatura, dále některé články z odborných právních časopisů. V práci jsou

využity analytické podklady Ministerstva spravedlnosti České republiky. Práce vychází z relativně velkého množství judikatury českých, a místy i německých soudů.

V rámci metodologie klade práce především důraz na objektivně-teleologický a systematický výklad práva. Analyzuje užitě předpisy a kriticky hodnotí literární zdroje a judikaturu. V rámci judikatury se pracuje s publikovanými anonymizovanými rozhodnutími soudů. Dále byly pro účely práce získány anonymizovaná prvoinstanční rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci a jedno rozhodnutí v rámci odvolacího řízení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci na základě § 4a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů. Práce tedy analyzuje jak judikaturu vysokých soudů, tak prvoinstanční a druhoinstanční rozsudky, které nejvíce napovídají o každodenní praxi. Autor práce rovněž navštívil některá soudní jednání týkající se výživného. Rozsudky nejsou uvedeny v příloze práce z důvodu ochrany osobních údajů. Je však možné si je u soudu vyžádat. Práce též využívá komparativní metodu. Českou právní úpravu, judikaturu a doktrínu srovnává především s tou německou. I přes určité rozdíly považuje tuto formu komparace autor práce za nejvhodnější. Český občanský zákoník velkou měrou vychází z koncepce německého BGB. Oproti českému občanskému zákoníku má významně delší historii. Lze tedy předpokládat, že závěry německé judikatury a doktríny mohou být značně inspirativní.

Práce se skládá s výjimkou úvodu a závěru z celkem 6 kapitol. Druhá kapitola se věnuje obecnému výkladu o určení výživného. Vysvětluje především přednostní aplikaci shodné životní úrovně dětí a rodičů a subsidiární použití odůvodněných zájmů dítěte pro určení výživného. Třetí až pátá kapitola se věnuje primárnímu kritériu shodné životní úrovně. Třetí kapitola se zaměřuje na příjmové kritérium na straně rodičů, čtvrtá na celkové majetkové poměry rodičů, pátá na zohlednění osobní péče při určení výživného. Šestá kapitola se věnuje konkrétně míře zohlednění odůvodněných potřeb dítěte.

Cílem práce je tedy jednotlivá kritéria určení výživného analyzovat, zaměřit se na jejich aplikaci. Práce přinese diskuze *de lege lata*, jakým způsobem kritéria aplikovat. Po analýze těchto kritérií v rámci budoucího výzkumu by bylo možné se věnovat podrobně jednotlivým kritériím určení výživného samostatně či jejich procesním souvislostem.

2 Úprava vyživovací povinnosti rodičů vůči dětem v českém právním řádu

2.1 Shrnutí hmotné právní úpravy

Základní hmotněprávní úpravu pro danou problematiku představuje § 910, odst. 1 OZ; zakotvuje vzájemnou vyživovací povinnost předků a potomků vzájemně mezi sebou. Následné kritérium pro určení konkrétní výše výživného dítěte je § 915, odst. 1 OZ. Životní úroveň dítěte a rodičů musí být zásadně stejná. Toto hledisko předchází potom odůvodněným potřebám dítěte.

Práce se nadále bude věnovat kritériím určení peněžitého výživného na základě soudního rozhodnutí v české a zahraniční rozhodovací praxi, jak již bylo uvedeno výše. Autor si je však vědom, že právní řád pojímá vyživovací povinnost podstatně širěji. Jedná se jednak o peněžité a nepeněžité plnění. Peněžité plnění bude spočívat v poskytování financí dítěti nebo druhému rodiči nezletilého nespovědného dítěte. Nepeněžité plnění může spočívat v uspokojování nehmotných potřeb. Jako příklad lze uvést bydlení, ošacení, hračky, pomůcky ke vzdělávání apod.¹ Práce se bude věnovat však především té stránce věci, kdy dochází k situaci dle § 919 OZ. Nesezdaní rodiče se tedy nejsou schopni dohodnout na míře výživy svého dítěte či dochází k obligatornímu určení výživného z důvodu rozvodu manželství.

Česká právní úprava se při určování výživného dítěte spoléhá především na kritérium životní úrovně, která má být shodná u rodičů a dětí. Ustoupilo se od předchozí koncepce dle § 85 ZR. Tato koncepce určovala jen výživné zákonnou dikcí zásadně dle „*schopností, možností a majetkových poměrů*“ rodičů. Sama o sobě se nepřikláníla ať již k současné preferenci dorovnání životní úrovně dle § 915, odst. 1 OZ či např. německé koncepci přednosti odůvodněných potřeb dítěte.²

Lze konstatovat, že v současnosti bude výše výživného vyplývat z relativně velkého množství kritérií, jak na straně oprávněného dítěte, tak povinných rodičů. Jistou výhodou je skutečnost, že zákonodárce dává soudu vyšší míru diskrece určit individuálně výživné odpovídající skutečné situaci dané rodiny. Nevýhodou může být přehnaná vágnost, která může vést k tomu, že obdobné případy mohou jednotliví soudci rozhodovat zcela odlišně. Na soudu

¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo, Výživné v novém občanském zákoníku, Bulletin advokacie, roč. 2014, č. 3, s. 23

² BORN, Winfried in SCHWAB, Dieter, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 10: Familienrecht II*, §§ 1589-1921, SGB VIII, München, C.H. Beck, 2020, s. 325

bude poté nalezení harmonie na základě kritérií na straně oprávněného (dítěte) a na straně povinného (rodiče).³

Jedním z problémů současného soudního určování výživného může být míra aktuální inflace. (dle České národní banky v únoru 2022 11,1 %)⁴ Je pravdou, že při změně poměrů (může představovat i inflace), je možná změna výživného soudem. Mohlo by však v dohledné době dojít k přehlčení soudů těmito návrhy. V návaznosti na to navrhoval 8. 7. 2021 poslanec Marian Jurečka novelizaci OZ (sněmovní tisk č. 1266), která by stanovila, že soudem určené výživné by se pravidelně s ohledem na inflaci valorizovalo. K tomuto návrhu vláda zaujala nesouhlasné stanovisko, protože by značně změnilo současnou koncepci výživného.⁵

2.2 Kritéria na straně oprávněného

Aby vůbec vyživovací povinnost mohla vzniknout, nesmí být oprávněný dle § 911 OZ se schopen sám žít. Hranici konce vyživovací povinnosti bude představovat moment, kdy je dítě schopno se samo žít. Tato hranice se posuzuje individuálně vzhledem k přípravě na budoucí povolání a následnému nástupu do zaměstnání. V žádném případě však nesmí docházet ke zneužití výživného, kdy např. příprava na budoucí povolání nevykazuje známku soustavnosti a cílevědomosti. V takovém případě výživné nelze dítěti přiznat. Jednalo by se o porušení dobrých mravů^{6 7}

Dle § 915, odst. 1 OZ kritérium shodné životní úrovně předchází odůvodněným potřebám dítěte dle § 913, odst. 1 OZ. Primárním úkolem soudu je tedy tuto životní úroveň vyrovnávat. Je však dlužno dodat, že tuto zásadu nelze vykládat zcela absolutně. Lze dovozovat, že zákonodárce kritérium odůvodněných potřeb dítěte zmiňuje zcela záměrně. Jeho úkolem je tvořit určitý korektiv stanovující hranice, kdy nemusí být shodná životní úroveň aplikována bez dalšího.

Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15 zabýval problematikou vysokopříjmových rodičů. Otázkou bylo, zda při extrémních příjmech rodičů existuje právo dítěte právě na tuto životní úroveň. Uvádí: „*Ústavní soud vychází ve svých*

³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol., *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

⁴ Česká národní banka, *Současná inflace – vše, co o ní potřebujete vědět*, [online], cnb.cz, datum neuvedeno, [cit. 30. 3. 2022], Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/tema-inflace/index.html>

⁵ Redakce Právních rozhledů, Návrh poslance M. Jurečky na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, Právní rozhledy, 2021, roč. 2021, č. 15-16, s. 3

⁶ KOTRADY, Pavel, *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*, [online], Bulletin-Advokacie.cz, 20. 8. 2015, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>.

⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014 sp. zn. II. ÚS 2121/14

úvahách z obecné lidské zkušenosti, podle níž zajištění příliš velkými jistotami může vést u dětí ve svém důsledku k pravému opaku, a to k deformaci základních životních hodnot. Vytvoření finančních rezerv či úspor by tak mělo být v zásadě takové, aby dítě nepřišlo o přirozenou životní motivaci nutící člověka drát se o svůj vlastní úspěch a místo v životě. Je zcela pochopitelné, že by se měl rodič snažit být svému dítěti oporou, nicméně tato by se v konečném součtu dober neměla stát pomyslnou duchovní žebračkou holí, odsuzující relativně mladého člověka k životu odtrženého od reality. V souvislosti s uvedeným není od věci poukázat na obecně známé osudy lidí, kteří se dobrali svého blahobytu bez svého zásadního přičinění, a to ať již prostou výhrou v loterii, či ztvárněním role dětské filmové hvězdy.“⁸

Ústavní soud tím správně odstranil hypotetickou rozpornost právní úpravy a právní praxe. Vysvětlil, z jakých důvodů je třeba klást důraz na prokazování odůvodněných potřeb dítěte, byť toto hledisko není primární. Dítě s bohatými rodiči má bezpochyby nárok do určité míry na vyšší životní úroveň než jeho vrstevníci a na vyšší tvorbu úspor. Autor práce dovozuje, že mezi kritériem prioritní životní úrovně a odůvodněnými potřebami dítěte se bude uplatňovat princip proporcionality. Shodná životní úroveň se uplatní jen do té míry, kdy se jedná o nejlepší zájem dítěte. Pokud by však tomuto zájmu byl prioritní princip určení na základě životní úrovně na škodu, je třeba jej redukovat právě hranicí odůvodněných potřeb.

Podobný závěr lze nalézt i v německé literatuře. Výborné majetkové poměry rodičů v žádném případě nezakládají právo na luxusní život bez vlastního přičinění dítěte. V bohatší rodině budou dítěti poskytnuty vyšší standardy v rámci jeho odůvodněných potřeb. Dítě však má být vedeno k tomu, aby se v životě dralo o své štěstí.⁹

Z důvodu kritéria odůvodněných potřeb dítěte je třeba dovození kritérií, které stanoví míru odůvodněných potřeb dítěte. Vzhledem k vágnosti zákona je lze uvést pouze demonstrativně. Komentářová literatura dovozuje především následující.

- Věk dítěte – v každém věku bude mít dítě jiné odůvodněné potřeby. U novorozence či kojenců to bude kupříkladu základní výbava (kočárek, kolébka apod.). S vyšším věkem porostou např. náklady na stravu.
- Zdravotní stav – mohou to být např. očkování, léky či ozdravné pobyty
- Fyzická a duševní vyspělost
- Příprava na budoucí povolání – volba státní či soukromé školy. U vysokoškoláků může být významné financování studia mimo místo bydliště.

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15

⁹ HÜLSMANN, Bernard in HOPPENZ, Rainer a kol., *Familiensachen*, Heidelberg, C. F. Müller, 2009, s. 536

- Zájmy a záliby
- Při životě pouze s jedním z rodičů dorovnávání životní úrovně, kterou druhý nemůže poskytnout
- Příspěvky v oblasti sociálního zabezpečení, které dítě pobírá.¹⁰
- Dále též příjmy dítěte z vlastní výdělečné činnosti a majetku.¹¹ – dle názoru autora práce to však nesmí být na újmu motivace dítěte se snažit o svůj seberozvoj a samo si obstarávat peníze. Např. občasná brigády při studiu nesmí být důvodem pro snížení výše výživného.

Vzhledem k vývoji dítěte lze v budoucnu předpokládat, že se tyto poměry budou měnit. Z tohoto důvodu stanovuje § 923, odst. 1 OZ možnost soudu při změně poměrů výživné měnit i bez návrhu u dětí, které nenabýly plné svéprávnosti. U plně svéprávných dětí na základě změny poměrů bude *a contrario* vyžadován návrh.

2.3 Kritéria na straně povinného

Současná právní úprava upustila od koncepce tzv. spotřebního charakteru výživného a zavádí institut zásadně shodné životní úrovně.¹² Shodná životní úroveň se uplatní primárně a odůvodněné potřeby *ultima ratio* jako jistý korektiv. Systematickým výkladem je možno dovodit, že zákonodárce stupňuje výši nároků od nezbytné výživy, přes slušnou až po shodnou životní úroveň. Proti tomu stojí odůvodněné potřeby. Pokud bude životní úroveň nižší než odůvodněné potřeby nezletilého, uplatní se odůvodněné potřeby jako vyšší standard. Pokud by životní úroveň přesahovala odůvodněné potřeby takovou měrou, že by to nebylo v nejlepším zájmu dítěte, bude výživné redukováno.¹³¹⁴

Přezkum výše uvedené životní úrovně na straně povinného může být značně komplikovaný. Při přezkumu se nelze spolehnout jen na jeho příjmovou stránku, ať již související s výkonem pracovního poměru či podnikatelské činnosti. Jedním z kritérií může být způsob života povinného. Může se projevit v jeho výdajové stránce, např. způsoby trávení volného času (resp. jeho nákladnost), forma a četnost dovolených, stravování (vaří si sám či

¹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

¹¹ Ministerstvo spravedlnosti, *Analýza aktuálních otázek výživného*, [online], Praha, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018, dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb.

¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol., *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

¹³ GRYGAR, Jiří, in MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV*, § 655 – 975, Praha, Leges, 2016, s. 1669

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15

každý den navštěvuje restaurace). Dalším významným kritériem bude výše movitého a nemovitého majetku. (nemovitosti, úspory, elektronika, oblečení). U zboží lze hodnotit jeho hodnotu a jakost nebo také jeho prestižnost (mobilní telefon značky Apple vs. Alcatel). Bude hodnoceno, zda se bezdůvodně nevzdal dobře placeného povolání v souvislostech k jeho předchozím poměrům či vzdělání.¹⁵ S tím souvisí i problematika potenciality příjmů.

Institut potenciality příjmu byl zaveden stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016 sp. zn. Cpjn 204/2012¹⁶ U příjmové stránky na straně povinného není rozhodné jen, jaký je jeho průměrný měsíční příjem. Rozhodná je také výše příjmů, které by byl schopen vzhledem ke svým schopnostem, vzdělání a povahovým rysům hypoteticky dosáhnout. Jedním z kritérií je rovněž region, ve kterém povinný žije. Vysoká potencialita bude např. v Praze, která má velké množství dobře placených pracovních příležitostí. Jiná situace však bude v odlehlých vyčleněných regionech, kde jsou pracovní příležitosti nižší. Zohledňuje se rovněž pobyt v zahraničí.

Konkrétněji se vyjádřil k potencialitě příjmu rovněž Ústavní soud v nálezu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 979/13.¹⁷ V regionu, kde žije povinný, je třeba hodnotit podmínky komplexně. Nelze vycházet jen ze skutečnosti, jaké práce v daném regionu nabízí v době řízení o určení výživného Úřad práce. Nelze z toho totiž dovodit, zda by povinný nabízené práce skutečně získal. Záleží vždy na situaci konkrétního povinného. Ačkoliv výše uvedený nález svědčil právě povinnému, autor práce se domnívá, že analogicky může být za určitých situací aplikovatelný i pro oprávněného. Úřad práce může v dané oblasti nabízet nabídky zaměstnání s určitou průměrnou mzdou či platem. Povinný však může zvládat vzhledem ke svým schopnostem, dovednostem a vzdělání ještě výdělečnější práci, než Úřad práce nabízí. V takovém případě se může výše výživného určit jistě i nad rámec nabízených zaměstnání.

Ačkoliv je všeobecně známou informací, že současný český občanský zákoník byl značně inspirován německou a rakouskou právní úpravou, je zde jeden zcela zásadní rozdíl. Česká právní úprava zdůrazňuje shodnou životní úroveň dítěte a rodiče. U německé a rakouské právní úpravy tomu tak není, srov. § 1610 BGB či § 231 ABGB. Německá a rakouská úprava především vyzdvihuje právě odůvodněné potřeby dítěte. Jsou vykládány v širokém slova

¹⁵ MATZNER, Jiří, *Podle čeho se určuje výše výživného na dítě a do kdy má rodič povinnost jej platit*, [online], Právní prostor, 16. 9. 2022, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/podle-ceho-se-urcuje-vyse-vyzivneho-na-dite-a-do-kdy-ma-rodic-povinnost-jej-platit>

¹⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016 sp. zn. Cpjn 204/2012

¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 979/13

smyslu, obsahují také tvorbu úspor či všestranný rozvoj dítěte v podobě vzdělávání a zájmů.¹⁸ Neexistuje však zde zásadně nárok na shodnou životní úroveň.

Koncepci německou a rakouskou lze hodnotit jako spravedlivější. Dítěti se má dostat takových příjmů, které zajistí jeho rozvoj. Budou vhodné k jeho vzdělání, rozvoji zájmů či finanční gramotnosti (např. v rámci úspor či kapesného). Výživné má být úměrné právě potřebám dítěte. Nákladnější zájem může výživné navýšit. Čím dítě bude aktivnější a cílevědomější, bude mít nárok na vyšší výživné. Přednost životní úrovně v České republice před odůvodněnými zájmy dítěte lze hodnotit jako problematickou. U nemajetných rodičů by mohlo klesnou výživné pod úroveň potřeb dítěte, pokud soud v daném případě přednost korektivnímu určení dle odůvodněných potřeb dítěte. U vysokopříjmových by mohlo mít výživné takovou výši, že by dítě nebylo motivováno se o cokoliv snažit bez vlastního přičinění. Aplikační vztah mezi shodnou životní úrovní a odůvodněnými potřebami dítěte musel být obsáhle dotvářen judikaturou (uvedeno výše).

¹⁸ BORN, Winfried in SCHWAB, Dieter, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 10: Familienrecht II, §§ 1589-1921, SGB VIII, München, C.H. Beck, 2020, s. 325

3 Kritérium příjmu povinného

Jako první z kritérií určení výživného na straně povinného je bezpochyby to příjmové. V rámci práce je mu prostorově dána přednost, neboť většina osob bude zajišťovat své potřeby právě z pravidelných či nepravidelných příjmů. Práce bude analyzovat situace, které vznikají při určování výživného na základě příjmů povinných.

3.1 Doporučující tabulka Ministerstva spravedlnosti České republiky

Roku 2010 vydalo Ministerstvo spravedlnosti v rámci projektu optimalizace agendy výživného doporučující tabulku.¹⁹ V rámci této tabulky se stanovuje procentuální výměra, jaká část příjmů rodiče má jít na vyživovací povinnost vůči dítěti. Věkově rozděluje děti do pěti skupin. Ke každé z nich je přiřazeno procento příjmu, které by na jejich výživu mělo připadnout.

Věk dítěte	Procentuální podíl z příjmu rodiče na výživné dítěte
0–5 let	11–15 %
6–9 let	13–17 %
10–14 let	15–19 %
15–17 let	16–22 %
18 a více let	19–25 %

Bezpochyby je možné předpokládat, že ministerstvo spravedlnosti touto optimalizací sledovalo legitimní zájem na tom, aby se výživné v České republice stanovovalo jednotně. Sleduje tím i princip rovnosti mezi jednotlivými oprávněnými. Králíčková v komentáři dovozuje, že doporučující tabulka dopadne zhruba na 80 % oprávněných.²⁰ Autor práce se domnívá, že toto procento však bude nižší. Doporučující tabulka je určena především pro situace, kdy oba povinní (rodiče) mají pouze rozdílné příjmy a jinak shodnou životní úroveň (nedochází na žádné ze stran k výraznějšímu excesu především v majetkové sféře). Rozdíly

¹⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti [online], Praha, 2010, Dostupné z:

https://justice.cz/documents/12681/724488/Doporu%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_procentu%C3%A1ln%C3%AD_rozmez%C3%AD_v%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9.pdf/ffb75f31-9623-41d9-8150-05f7cec0199a

²⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

budou nejvýraznější v celkovém majetku, vzdělání a s ním související potencialitě příjmů. Na straně oprávněné může potom být problematické kritérium oprávněných zájmů dítěte. Zároveň povinní nemusí mít jen příjmy buď ze závislé nebo podnikatelské činnosti (dále níže). Otázkou pak je, zda existence výše uvedené tabulky spíše nepovede ke zjednodušení problematiky určování výživného v soudní praxi. Soudy by se mohly uchýlovat k prostému výpočtu částky výživného v rámci procentuálního podílu příjmu.

Je však dlužno dodat, že Česká republika není zdaleka jedinou zemí, která se vydala cestou sestavení doporučující tabulky. Lze uvést např. Německo. Zde je stanovena tzv. Düsseldorfská tabulka.²¹ Má však jinou povahu než ta česká doporučující tabulka. Není sestavována německým ministerstvem spravedlnosti a ochrany spotřebitele, nýbrž kolegiem soudců a soudkyň rodinného práva z vrchních soudů v Düsseldorfu, Kolíně nad Rýnem a Hammu. Tabulka se sestavuje každý rok vzhledem k celospolečenským socio-ekonomickým poměrům. Není zde procentuální výměra. Pro rok 2022 je zde 15 možných rozpětí příjmů a 4 věkové skupiny dětí.²² Takovou tabulku lze shledat jako kvalitnější než současnou českou. Je pravidelně aktualizovaná, reflektuje tedy např. momentální pracovní příležitosti, cenu zboží či míru inflace. Tabulka více reflektuje poměr životní úrovně a odůvodněných potřeb dítěte. I když rodič nic nevydělává, snaží se základní výši výživného garantovat. Je nutné dodat v rámci srovnávání, že německá právní úprava klade však větší důraz na odůvodněné potřeby dítěte. Musí tedy být samotnou povahou jiná. Lze se však domnívat, že v praxi může mít reálný dopad na větší počet případů, než je tomu v České republice.

Německá právní doktrína navíc stanovuje i výši minimálního výživného, která v České republice absentuje. Výživné musí být stanoveno minimálně ve výši existenčního minima.²³ Lze souhlasit, aby se takový princip uplatňoval i v České republice. S rodičovstvím je spjata odpovědnost. Je tedy na místě, aby existovala alespoň minimální sazba výživného pro dítě.

3.1.1 Plánovaná revize doporučující tabulky Ministerstva spravedlnosti

Je však dlužno dodat, že Ministerstvo spravedlnosti si je četných nedostatků doporučující tabulky z roku 2010 vědomo. V červenci 2021 vydalo dokument Určování výživného dětem – analýza a doporučení pro veřejnost. Studie se věnuje, zda, a případně jakým způsobem se projevuje doporučující tabulka v právní praxi. Při určitém zjednodušení se až na

²¹ Der Präsident des Oberlandesgerichts Düsseldorf, Düsseldorf Tabelle, Düsseldorf, 2022, Dostupné z:

https://www.olg-duesseldorf.nrw.de/infos/Duesseldorfer_Tabelle/Tabelle-2022/Duesseldorfer-Tabelle-2022.pdf

²²MAIER, Winfried in JOHANNSEN, Kurt a kol., *Familienrecht, Scheidung, Unterhalt, Verfahren, Kommentar*, München, C.H. Beck, 2020, s. 955

²³ Tamtéž

výjimky projevilo, že obecně je výživné určováno nižší, než tabulky stanovují. Údaje byly zjištěny na základě statistických dotazníků, které soudy vyplňovaly v letech 2016–2019. Na základě toho se pokouší navrhnout optimalizaci této tabulky. V původní variantě z roku 2010 shledává především problémy spočívající v ignoraci souběhu více vyživovacích povinností u jednoho povinného.²⁴

V rámci analýzy ministerstvo spravedlnosti do tabulky začleňuje více kritérií (jako možný návrh), než je pouhý věk dítěte a přidělené procento příjmu povinného. Děti již nečlení podle věku, ale podle etapy vzdělávání, tj. předškolní věk, I. stupeň ZŠ, II. stupeň ZŠ, střední škola a vyšší vzdělání. Zohledňuje se také počet vyživovacích povinností až do třech dalších. Více vyživovacích povinností se nezohledňuje, protože je takových případů minimum. Analýza též zvažuje zavedení tzv. kontrolní částky. Stanovovala by nezabavitelnou částku s ohledem na počet vyživovacích povinností. Povinnému by muselo vždy zůstat minimálně 7.873, - Kč měsíčně. Horní výše nezabavitelné částky by se stanovovala procentuálně dle počtu vyživovacích povinností.²⁵ Zde je podoba navrhované tabulky.²⁶

Etapa	Věk	Jediná vyživovací povinnost	1 další vyživovací povinnost	2 další vyživovací povinnosti	3 další vyživovací povinnosti
Předškolní věk	0-5 let	13 %	11 %	9 %	7 %
I. stupeň ZŠ	6-9 let	15 %	13 %	11 %	9 %
II. stupeň ZŠ	10-14 let	17 %	15 %	13 %	11 %
Střední škola a vyšší vzdělávání	15 a více let	19 %	17 %	15 %	13 %
Kontrolní částka		7.873, - Kč	66 % z příjmu, minimálně 7.873, - Kč	55 % z příjmu, minimálně 7.873, - Kč	50 % z příjmu, minimálně 7.873, - Kč

²⁴ Ministerstvo spravedlnosti České republiky, *Určování výživného dětem – analýza a doporučení pro veřejnost*, [online], 2021, Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/opatrovnicka-agenda>

²⁵ Tamtéž

²⁶ Tamtéž

Lze konstatovat, že návrh nové tabulky bezpochyby může dopadnout na širší počet případů. Bude větší prostor pro její aplikaci. Bude však třeba i nadále pamatovat na další kritéria (potencialita příjmu, nepoměr mezi příjmy a celkovým majetkem povinného apod.). Stále však lze i novému návrhu vytknout, že zůstává poměrně paušalizující. Autor práce se kupříkladu domnívá, že etapa vyššího vzdělání by zasloužila svoji vlastní kategorii. Ze svých vlastní zkušenosti pocíťoval větší nárůst životních nákladů při nástupu na vysokou školu oproti přestupu z nižšího na vyšší gymnázium.

Autor práce v určité míře kriticky hodnotí koncepci kontrolní částky. Je si vědom skutečnosti, že návrh tabulky má dopadnout na běžné případy v české právní praxi. Je si dále vědom, že tabulka není a nebude právně závazná. Na druhou stranu by však takovou kontrolní částku nezaváděl. V rámci soudních následků se setkal s případy, kdy povinný měl velké množství dětí, které neměl vzhledem ke svým celkovým majetkovým poměrům možnost živit. Rozhodnutí mít děti je dobrovolné, povinný musí předem myslet na svoje možnosti výživy dětí. V takovém případě by neměla existence kontrolní částky být případně rdousící. Lze se domnívat, že jsou případy, v nichž je možné limit této kontrolní částky překročit.

3.2 Problematické aspekty na příjmové stránce povinných

3.2.1 Povinný jako podnikatel

V rámci určení vyživovací povinnosti je třeba hodnotit příjmy komplexně. Základem soudního dokazování příjmů povinného bude daňové přiznání. Je však nutné mít na paměti, že právní úprava určení výživného se jakožto součást soukromého práva dle § 1, odst. 1 OZ uplatňuje zásadně nezávisle na právem veřejném. Daňové přiznání je bezpochyby významným důkazním prostředkem. Soud nicméně musí příjmy povinného reflektovat ve smyslu soukromého práva, tedy ty formálně daňově přiznané i ty nepřiznané. Ať již u živnostenského podnikání nebo podnikání v rámci obchodních korporací se může stávat, že bude zdroje určené k podnikání užívat pro vlastní potřebu.²⁷ Živnost, obchodní korporace (teoreticky též spolek) nemohou být samy o sobě povinné vyživovací povinností. Na faktické peněžité či nepeněžité příjmy, které plynou povinnému z využívání podnikatelských zdrojů, je tedy nutné hledět

²⁷ KOTRADY, Pavel, *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*, [online], Bulletin-Advokacie.cz, 20. 8. 2015, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>.

v rámci určování výživného jako na jeho vlastní. To vyplývá i z nálezu Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 1356/16.²⁸

Jak již bylo uvedeno výše, při dokazování příjmů podnikatele není možné vycházet pouze z důkazních prostředků využívaných pro vyměření daně v oblasti finančního práva. Analýza aktuálních otázek výživného blíže specifikovala 3 situace, jakým způsobem se bude určovat výživné podnikatelů.²⁹ Bude to buď na základě daňové evidence, účetnictví a uplatnění výdajů procentem z příjmů. Popisuje, jakým základním způsobem se tyto důkazní prostředky uplatní. Následně na co je třeba v rámci dokazování hledět dále.

3.2.1.1 Daňová evidence

V rámci určování výživného na základě daňové evidence povinného bude základním důkazním prostředkem jeho daňové přiznání za poslední daňové období. Daňové přiznání je však samo o sobě nepostačující. Podnikateli totiž mohou vznikat příjmy, které se v daňovém přiznání neevidují. Mohou to být např. daňové vratky, případně příjem státních nebo evropských dotací. Tyto příjmy je však potřeba v rámci určení výživného zohledňovat. Nad rámec příjmů evidovaných či neevidovaných v daňovém přiznání, se bude zohledňovat též osobní spotřeba.³⁰ Jedná se o situaci, kdy podnikatel vynakládá prostředky z podnikání (nejčastěji finanční) pro vlastní osobní potřebu. Podnikatel např. zakoupí vůz pro vlastní potřebu na účet svého podnikání. Tím směřuje k daňové optimalizaci. Na druhou stranu je třeba tyto podnikatelské výdaje vnímat restriktivně. Musí se jednat prokazatelně o užití prostředků pro své čistě nepodnikatelské zájmy. Pokud by využití prostředků směřovalo k rozvoji a udržení podnikání, nelze na ně jako příjem v rámci řízení hledět.³¹

První aplikační problém může představovat míra nákladů k udržení podnikání. Podnikatel jistě musí určitou část svých financí vynakládat pro rozvoj a udržení svého podnikání. Existuje však hranice, kdy by tyto náklady byly až příliš vysoké a je možné důvodně požadovat, aby tyto finance šly na výživné dítěte. Koncepti této hranice konstruoval Krajský soud v Brně ve svém rozsudku ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. 26 Co 214/2011.³² Koncepte pak bude směřovat především na podnikání, které samo o sobě nebude toliko výhodné, ba dokonce ztrátové. Nejedná-li se o přechodný stav, lze se domnívat, že je možné po povinném požadovat

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 1356/16

²⁹ Ministerstvo spravedlnosti, *Analýza aktuálních otázek výživného*, [online], Praha, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018, dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb.

³⁰ Tamtéž

³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 3243/18

³² Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. 26 Co 214/2011, Dostupné v systému ASPI

placení vyššího výživného. Dlouhodobý stav podnikání nesmí být oprávněnému na škodu. Pro vyhodnocení by se pak použila především pravidla úsudku řádného hospodáře.

Jako další zajímavé rozhodnutí lze uvést rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. 54 Co 114/2009. U podnikatelů bude daňové přiznání jistě představovat základní důkazní prostředek pro určení příjmů. Lze zásadně vždy předpokládat, že některé náklady z podnikání půjdou pro osobní potřebu povinného. Samo o sobě to nebude ale znamenat neaplikovatelnost daňového přiznání jako důkazního prostředku. Rozsudek stanovuje hranici, kdy již v konkrétním případě bude daňové přiznání zcela irelevantní. Pokud dojde k tomu, že prostředky z podnikání čerpané pro osobní potřebu přesáhnou samotný základ daně z podnikání, tak takové daňové přiznání nebude relevantní.³³

Judikatura se v této oblasti především zaměřuje na zohlednění čerpání prostředků z podnikání pro osobní potřebu podnikatele a míru uplatnění nákladů pro rozvoj a udržení podnikání.³⁴³⁵ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že nelze pracovat v rámci příjmů se základem daně bez dalšího. Autor práce ze své praktické zkušenosti uvádí, že jsou i další způsoby snížení daňového základu. Příkladem může být dárcovství neziskovým organizacím. Při dárcovství se snižuje dárce část daňového základu za zákonem stanovených podmínek. Jedná se jistě o záslužnou dobročinnou činnost, kterou je třeba v rámci daňového práva zohledňovat a podporovat. Na druhou stranu by neměl být tento způsob snížení daňového základu relevantní při určení výživného. Dárcovství je určitým nadstandardem, je dobrovolné. Primárně musí osoba plnit své zákonné povinnosti, což poskytování výživného dítěti bezpochyby je.

3.2.1.2 Účetnictví

Dokazování z účetnictví povinného lze hodnotit jako nejjednodušší. V rámci dokazování se bude předkládat roční účetní uzávěrka. Ustanovení § 9 a násl. zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů stanoví seznam příjmových a výdajových dokladů, které musí podnikatel evidovat. Platí v relativně přísné míře. Z tohoto důvodu lze dovodit, že účetnictví jako důkazní prostředek bude způsobilé utvořit soudu realistickou představu o příjmech povinného. Mohou však nastat i takové situace, kdy povinný bude mít i jiné příjmy mimo toto podnikání.

³³ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze 3. 9. 2009, sp. zn. 54 Co 114/2009, Dostupné v systému ASPI

³⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. 26 Co 214/2011, Dostupné v systému ASPI

³⁵ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze 3. 9. 2009, sp. zn. 54 Co 114/2009, Dostupné v systému ASPI

3.2.1.3 Uplatnění výdajů procentem z příjmů

Z hlediska soudního dokazování bude bezpochyby tou nejsložitější situací, kdy podnikatel uplatňuje výdajové procento z příjmů. Jedná se o způsob zjednodušeného danění podnikatelské činnosti dle § 2a a § 7a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů. Podnikatel má možnost u podnikání menšího rozsahu na základě fikce danit jen určité procento ze svých příjmů, na zbytek se totiž hledí jako na náklady spjaté s podnikáním. V těchto případech není možné z těchto údajů nijak zásadně vycházet, jedná se o čistě veřejnoprávní způsob danění podporující malé podnikatele. Nelze je však využít jako soukromoprávní kritérium pro určení výživného. Je třeba zkoumat skutečnou výši příjmů, které podnikání poskytuje. Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 27. 2. 2018 sp. zn. 16 Co 30/2018 uvádí: *„Takto stanovené paušály představují určitý benefit, který stát poskytuje podnikatelům, především jim zjednodušuje evidenci, nepochybně ale benevolentním stanovením paušálů podporuje, jako ze společenského hlediska žádoucí, jejich podnikatelskou aktivitu. Při rozhodování o výživném je v takovém případě tedy vždy namíste zjišťovat, jak konkrétně probíhá podnikání povinného rodiče a rovněž, zda majetkové poměry povinného rodiče odpovídají paušálně vykázaným výdajům. Až na tomto základě lze učinit závěr, v jakém rozsahu lze výdaje podnikatele vykazované paušální částkou uznat při stanovení výživného.“*³⁶

3.2.2 Aplikace potenciality příjmů

Principy, na kterých funguje potencialita příjmů, již byly vysvětleny výše v rámci obecného posuzování vyživovací povinnosti ze strany povinného. Následující část se bude věnovat tématu, za jakých okolností se potencialita příjmu uplatní. Otázkou je, zda zisk nižších příjmů je sám o sobě důvodem k navýšení, pokud je schopen povinný dosáhnout na základě svých schopností, vzdělání, povahových rysů apod. vyšších příjmů.

Principy vytvořené stanoviskem Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2012 dále konkretizoval Ústavní soud v nálezu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17. Princip potenciality příjmů představuje kolizi mezi čl. 32, odst. 1 LZPS jakožto ochrany dítěte a čl. 26, odst. 1 LZPS jakožto svobodné volby povolání. Ani jedno z těchto práv nemůže být aplikováno absolutně. Musí se tedy použít princip proporcionality. Potentialita příjmů se použije spíše jako prostředek *ultima ratio*. Pokud se povinný záměrně zbavuje dobrého zaměstnání nebo se přestává účastnit výdělečného podnikání právě za cílem snížení výživného, pak je na místě potencialitu uplatnit. V takovém případě je možné vyměřit výživné vzhledem

³⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 16 Co 30/2018 (publikováno na internetovém portálu Salvia Kraken, cit: 18. 2. 2022, dostupné z: <http://kraken.slv.cz/MSPHAAB16Co30/2018>)

k teoretickým možnostem povinného. Na druhou stranu jsou situace, kdy je třeba chránit více právě svobodnou volbu povolání. Každá osoba může rozhodovat o svém životě. Osoba může být vysokopříjmová, avšak je již z této práce vyčerpána. Zvolí si jinou méně náročnou a méně výdělečnou formu práce. Nemůže pak platit tak vysoké výživné, ale je schopna dítě stále dobře živit v souladu s jeho odůvodněnými zájmy. V takovém případě není možné potencialitu uplatňovat. Volba povolání povinného nijak nezasahuje do vývoje dítěte.³⁷

Lze uvést některé příklady aplikace potenciality příjmů z rozhodovací praxe soudů. Prvním z nich je rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, č. j. 35 Nc 63/2018-1089. Dítě bylo svěřeno do výlučné péče matky. Otec se v minulosti živil jako elektrikář. Od roku 2017 však nepracoval. Neměl žádný příjem, z Úřadu práce jako žadatel o zaměstnání byl sankčně vyřazen. Další majetek nebyl zásadně rozhodný. Soud vyhledal pracovní nabídky na pozici elektrikáře v okolí bydliště otce. Zjistil, mzda by se pohybovala mezi 20.000, - Kč měsíčně a 30.000, - Kč měsíčně. Kontaktoval potencialního zaměstnavatele a ten vyjádřil domněnku, že by otec dostal mzdu 25.000, - Kč měsíčně. Tuto částku tedy vyhodnotil jako otcův potencialní příjem. Soud dále přihlédl k odůvodněným potřebám dítěte. Stanovil výživné na 4.000, - Kč měsíčně.³⁸ Uvedený rozsudek lze hodnotit kladně. Dle názoru autora se jedná o příklad správné aplikace potenciality příjmu. Povinný má vyživovací povinnost. Nestojí mu v cestě žádné překážky bránící mu vydělávat. Soud správně analyzoval možný příjem otce a dle něj stanovil výživné. Nejedná se však o situaci, že by byl povinný nucen dělat jinou práci, než sám chce a naplňuje ho. Aplikace potenciality vedla k pouhé jeho motivaci k práci. Před tím nečinil práci, která by vedla k výživě dítěte.

Toliko pozitivně již nelze hodnotit rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 2. 2019, č.j. 0 P 212/2018-567. Nezletilý byl ve výlučné péči matky. Měl již stanovené výživné z roku 2011. Tehdy mu bylo stanoveno výživné ve výši 2.200, - Kč měsíčně. V době soudního řízení v roce 2019 bylo nezletilému již přes 15 let. Matka požadovala navýšení výživného dítěte. Došlo zde bezpochyby k podstatné změně okolností. Předškolní dítě má zcela jiné náklady než dítě patnáctileté. Otec má však v daném případě velmi velké dluhy, které jsou často vymáhány již exekučně. Otec byl vyučen klempířem, jeho měsíční výdělků jsou veskrze jen symbolické a veškeré peníze hned vynaloží na svoje náklady. Z důvodu své chronické nemoci (lékařsky potvrzené) totiž tuto práci nevykonává. Nesmí přenášet těžké předměty. Z rozsudku však plyne, že tento defekt trvá minimálně již od roku 2012. Na základě těchto zjištěných skutečností, soud

³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17

³⁸ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, č.j. 35 Nc 63/2018-1089

aplikoval vůči otci potencialitu příjmů ve výši minimální mzdy a na základě ministerských doporučujících tabulek stanovil pro nezletilého výživné ve výši 2.500, - Kč měsíčně.³⁹

Výše uvedené rozhodnutí lze hodnotit jako problematické z více důvodů. První problém lze vidět v samotné aplikaci potenciality příjmů k minimální mzdě, která je následně užitá. Dlouhodobé zdravotní komplikace je třeba bezpochyby chápat. Lze se však domnívat, že pokud osoba trpí chronickou nemocí bránící jí výkonu jejího povolání již od roku 2012, tak je na místě podstoupit rekvalifikaci, a v roce 2019 vykonávat již jiné povolání. Není cesta se spoléhat jen na sociální systém, zvláště pokud dotčený má dluhy a vyživovací povinnost. V takovém případě by po případné rekvalifikaci mohla být potencialita příjmů povinného i vyšší. Druhým problémem je ignorace odůvodněných potřeb nezletilého. Výživné pro patnáctileté dítě ve výši 2.500, - Kč je vskutku symbolické. Mít dítě je dobrovolným rozhodnutím, každý musí počítat s jeho následující výživou. Povinný by měl být motivován v tomto případě k případné rekvalifikaci a osobní snaze pracovat. Nelze se smířit s tím, že povinný po dobu 10 let odmítá změnit své povolání, přestože ho kvůli svým zdravotním problémům nemůže vykonávat. Jedná se o porušení elementární spravedlnosti vůči druhému rodiči. Rezidentní rodič by prakticky takto jednat nemohl, protože dítě musí v reálném čase zabezpečit a uživit. Musel by situaci řešit. Soud fakticky rozhodnutím se ani nepokusil povinného přivést k nějaké změně.

Jako další zajímavé rozhodnutí lze uvést rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2021, č.j. 41 Nc 17/2020-171. Má poměrně komplikovaný skutkový stav. Zjednodušeně popsáno bývalí manželé uzavřeli manželství v roce 2007 v Iráku, pak následně pobývali ve Velké Británii. Ve Velké Británii se rozvedli. Matka s některými dětmi zůstala a otec odešel do České republiky, kde zůstal také s částí dětí. Soudní řízení bylo zahájeno na návrh otce. Jednalo se především o úpravu péče o děti. Pro účely této práce lze shrnout jen stránku výživného. Otec navrhl, aby bylo stanoveno výživné pro každé dítě 50 britských liber (při převodu vychází na necelých 1.500, - Kč), které bude měsíčně platit. Takové výživné bylo nakonec i stanoveno na základě dohody mezi rodiči. Soud uvedl, že 50 britských liber je vhodným výživným vzhledem k potencialitě příjmů otce. Pobírá jen cca 300,- Kč denně. V rámci potenciality tak vycházel soud z minimální mzdy v ČR. Na druhou stranu již však soud nepřihlédl ke skutečnosti, že otce podporují jeho příbuzní. Posílají mu 2.000–3.000 dolarů měsíčně. Z rozhodnutí vyplývá, že matka žije ve Velké Británii ze sociálních dávek ve výši 1.457 britských liber měsíčně.⁴⁰

³⁹ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 2. 2019, č.j. 0 P 212/2018-567

⁴⁰ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2021, č.j. 41 Nc 17/2020-171

Odůvodnění rozhodnutí v tomto případě nelze považovat za správné. Soud nesprávně aplikoval potencialitu příjmu otce. V okamžiku, kdy otec požívá podporu od svých příbuzných ve výši 2.000 až 3.000 dolarů měsíčně, jeho životní úroveň nemůže být na české poměry vůbec špatná. V takovém případě by měl soud kritérium potenciality příjmů vůbec nezohledňovat a stanovit výživné jen na základě schválení dohody mezi rodiči. Autor práce však nad rámec odůvodnění spekuluje, proč soud k takovému rozhodnutí dospěl. Uzavírá, že nejspíše Velká Británie má velmi bohatý systém sociálního zabezpečení. V rámci výpočtů sociálních dávek je pro ni a její rodinu výhodnější, aby výživné ze strany otce bylo co nejnižší.

3.2.3 Uzavření nového manželství povinným, vznik registrovaného partnerství povinného, nesezdané soužití povinného

Otázka vlivu na vyživovací povinnost povinného ve výše uvedených případech není dosud podrobně řešena literaturou či judikaturou. Může se však jednat o poměrně často nastávající situaci, proto se jí práce bude alespoň ve stručnosti věnovat.

3.2.3.1 Vliv uzavření nového manželství na předchozí vyživovací povinnosti vůči dětem

V § 923, odst. 1 OZ je upravena změna poměrů jak na straně oprávněné osoby, tak na straně povinné osoby. Pokud dojde ke vstupu povinného do manželství bez smluvní úpravy manželských majetkových poměrů, tak v takovém případě se může jednat o změnu poměrů. Oprávněný by mohl mít nárok na novou úpravu výživného. Je však třeba dále zohledňovat i to, že povinnému vznikla nová další vyživovací povinnost.

Autor práce se domnívá, že i v případě modifikace společného jmění manželů se může stále jednat o změnu poměrů, neboť jedním ze základních smyslů manželství je vzájemná podpora a pomoc (§ 655 OZ). Na základě systematického výkladu lze se tedy domnívat, že i manželství s nejvíce rozděleným společným jměním manželů, nemůže tento základní smysl popřít. Z toho vyplývá, že existence manželství může být změnou poměrů. Pokud by se připustil možný vliv modifikace společného jmění manželů na změnu poměrů, tak autor práce zastává následující stanovisko. Vzhledem k § 655 se manželé nemohou vzájemně podpoře a pomoci vyhýbat. Jednalo by se o obcházení zákona. Potom by se musela aplikovat pravidla o potencialitě příjmu (podrobněji výše).

Nelze říci kategoricky, že sama o sobě existence nového manželství povinného bude mít na předchozí vyživovací povinnost vliv. Bude třeba zkoumat míru změny životní úrovně povinného, a jakou míru participace je možné po novém manželovi na životní úrovni požadovat požadovat.

Autor práce přiznává, že k uvedené problematice nenašel mnoho relevantních zdrojů. Lze uvést v rámci zahraniční komparace rozsudek německého Spolkového soudu v Karlsruhe ze dne 17. 9. 2008 sp. zn. XII ZR. 72/06. Staví se ke zohledňování nového manželství v rámci předchozí vyživovací povinnosti relativně skepticky. Sám o sobě nevyklučuje určitou míru zohlednění. Zdůrazňuje však především to, že předchozí vyživovací povinnost nesmí být na újmu dětem, které z tohoto nového manželství vzešly. Zásadně by se tedy nové manželství mělo zohledňovat jen minimálně.⁴¹

Maier v komentáři k BGB uvádí, že vznik nového manželství povinného bude relevantní za následujícího předpokladu. Povinnému nové manželství navýší jeho solventnost a zároveň navýšení bude směřovat k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte. Na odůvodněné potřeby je však třeba klást především důraz, navýšení solventnosti není samo o sobě důvodem pro navýšení výživného.⁴²

Lze se domnívat, že určité principy je možné užít i v českém právní řádu. Je třeba však mít na paměti, že BGB zdůrazňuje pro určení výživného odůvodněné potřeby dítěte, nikoliv zásadně shodnou životní úroveň jako v České republice. Je tedy zcela logické, že Spolkový soud zdůrazňuje, že nesmí změna výživného po vzniku nového manželství negativně ovlivnit výživu těchto společných dětí.

Vznik nového manželství znamená pro povinného další vyživovací povinnost. Výživné se tedy může zvýšit jen tehdy, pokud objektivně manželství životní úroveň povinného navyšuje. Pokud je toto splněno, bude třeba hledat proporcionálně míru vlivu. Nyní je třeba hledat harmonii mezi skutečností vzájemné pomoci a podpory dle § 655 OZ (často i v rámci SJM) a principu omezeného zásahu na novou rodinu z německé judikatury. Určitou participaci nového manžela lze požadovat, ale jen v omezené míře. Nesmí významný díl dávat na předchozí vyživovací povinnost manžela.

Pro tento postup lze příkladmo použít pro zjednodušení procentuální díly výživného dle doporučujících tabulek ministerstva spravedlnosti. Např. na dítě ve věku 10–14 let má připadnout 15–19 % příjmu. Pokud manželství povinnému zvyšuje jeho životní úroveň, měla by být aplikována horní hranice této sazby. Tolik je možno uvést k *de lege lata* možnému užití principů německé právní doktríny a judikatury v české právním prostředí.

41 Urteil des Bundesgerichtshofes von 17. 9. 2008, XII ZR. 72/06 (publikováno na stránce <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=45566>)

42 MAIER, Winfried in JOHANNSEN, Kurt a kol., *Familienrecht, Scheidung, Unterhalt, Verfahren, Kommentar*, München, C.H. Beck, 2020, s. 948

3.2.3.2 Vliv nesezdaného soužití na předchozí vyživovací povinnosti vůči dětem

Složitější může být právě situace při nesezdaném soužití dvou osob. Dle názoru autora je lhostejné, zda existuje mezi těmito osobami nějaký právní poměr. Je podstatné určit, zda tato faktická skutečnost má nějaký vliv na jmění povinného. Podstatnou okolností tedy je, zda tyto osoby spolu vedou společnou domácnost. Zda spolu žijí a vytváří prostředí společného života, které spolu financují. Za takových okolností bude tato skutečnost mít vliv na majetkové poměry povinného. Pokud bude toto splněno, jedná se o změnu okolností na straně povinného.⁴³ V tomto případě by se však změna výživného měla dotknout jen prostředků, které povinný na základě společného soužití ušetří.⁴⁴ Tyto podmínky by však nebyly naplněny, pokud by osoby, které mají poměr, neměly svoji společnou domácnost.

3.2.3.3 Vliv vzniku registrovaného partnerství na předchozí vyživovací povinnosti vůči dětem

V případě uzavření registrovaného partnerství se nebude jednat již o toliko složitou situaci. Ustanovení § 1 zákona č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů je registrované partnerství trvalé soužití dvou osob stejného pohlaví. Z toho je možné dovodit, že zákon v takovém případě stejně jako u manželství presumuje společný život. Pokud lze dovozovat změnu poměrů u manželství s modifikovaným společným jměním, tak *a minori ad maius* při vzniku registrovaného partnerství bude také (žádná obdoba společného jmění manželů zde není). Platí však nadále skutečnost, že výše výživného je možné měnit jen za předpokladu, že se mění významně životní úroveň povinného jako u manželství či nesezdaného soužití. (uvedeno výše).

3.3 Fikce příjmů povinného

Ustanovení § 916 OZ vytváří zvláštní formu dokazování příjmu rodiče k dítěti (i zletilému svéprávnému) a rodiče a dalších předků k dítěti, které nenabylo plné svéprávnosti. Pokud povinný nepředloží dostatečné podklady (resp. se je nepodaří žádným způsobem prokázat), které vypovídají o jeho majetkových poměrech v řízení o výživném, nastává fikce měsíčního příjmu. Fikce stanoví, že jeho měsíční příjem je pětadvacetinásobkem životního minima jednotlivce. Životní minimum jednotlivce je aktuálně 3.860, - Kč měsíčně dle § 1

⁴³ CÍZLOVÁ, Denisa, *Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti* [online], epravo.cz, 11. 7. 2019, [cit. 19. 2. 2022], Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

⁴⁴ Tamtéž

nařízení vlády č. 61/2020 Sb., o navýšení částek životního minima a existenčního minima. Z toho vyplývá, že nyní by platila fikce měsíčního příjmu 96.500, - Kč měsíčně.

Smyslem a účelem této úpravy je bezpochyby sankce povinného, pokud nebude spolupracovat v rámci soudního dokazování při určení výživného. Nemusí se jednat pouze o příjmy, ale dokazování celého majetku. Pokud povinný nebude součinný, může nastat fikce jeho příjmů, z nichž se následně bude výživné určovat.⁴⁵

Právní úpravu však lze hodnotit jako značně problematickou. Fikce pak může dopadat na situace, které je možné v současném civilním procesu řešit i jinými způsoby. V případech nezletilých ne plně svéprávných dětí ustanovení prolamuje zásadu vyšetřovací dle § 21 ZŘS⁴⁶ a dává soudu možnost za specifických okolností přesunout důkazní břemeno na povinného, což by dle názoru autora neměla být primární úloha soudu v nesporném řízení. K možnému obstarání důkazu bude informace dále níže. Úprava bude především směřovat na důkazní situaci *non liquet*. Oprávněný není schopen životní úroveň povinného bez vlastní viny prokázat. Zároveň je povinný v rámci dokazování nesoučinný. Navíc soud sám není v rámci řízení schopen svého možného vyšetřování životní úroveň povinného zjistit. (jen v nesporném řízení).

U zletilého svéprávného dítěte řízení není ovládáno zásadou vyšetřovací, nýbrž projednací (s výjimkou řízení zahájených v době nezletilosti a nikoliv plné svéprávnosti dítěte). Soud sice nemá povinnost důkazní prostředky sám vyhledávat, nicméně oprávněný stále může dle § 120 OSŘ navrhnout i důkazní prostředek, který sám nemá ve své dispozici (je dispozici povinného). Pokud by byla obava, že by v budoucnu nebylo možné důkaz provést, může potom povinný navrhnout před zahájením řízení dle § 78 OSŘ jeho zajištění. V obou případech se jedná dle názoru autora o procesně čistší řešení. Grygar správně zdůrazňuje, že určení výživného fikcí nepovede ke správnému určení výživného s ohledem na kritérium životní úrovně a odůvodněných potřeb dítěte. Soudním dokazováním při sporném či nesporném řízení je toho možné docílit.⁴⁷

Jedním z možných způsobů obstarání důkazu, ať již ve sporném řízení na návrh nebo v nesporném i bez návrhu, bude poskytnutí informací o příjmech správce daně dle § 53, odst. 1, písm. c, bodu 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ GRYGAR, Jiří, in MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol., *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV, § 655–975*, Praha, Leges, 2016, s. 1675

⁴⁶ GRYGAR, Jiří, in MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV, § 655–975*, Praha, Leges, 2016, s. 1676

⁴⁷ Tamtéž

Králíčková upozorňuje, že tyto údaje nemusí být úplné a být z hlediska soukromého práva zcela pravdivé.⁴⁸ Je ovšem možné zajistit i jiné důkazní prostředky.

Jako další problém, lze vnímat bezzubost právní úpravy fikce příjmů v případě vysokopříjmových osob. Jsou bezpochyby osoby, které vydělají více než výše zmíněných 96.500, - Kč měsíčně. Tyto osoby by pak mohly být motivovány své majetkové poměry zamlčovat. Soud by jim teoreticky mohl stanovit nižší výši výživného, než by vyplynula z jejich reálných majetkových poměrů.⁴⁹

3.3.1 Aplikace ustanovení § 916 OZ

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že existuje aplikační kolize mezi použitím klasického dokazování v rámci sporných či nesporných řízení a použitím fikce měsíčního příjmu dle § 916 OZ. Aplikaci ustanovení je třeba vnímat jako prostředek *ultima ratio*. Autor práce konstruuje následující test, který umožňuje rozhodnout, zda lze fikci použít. Pokud na některou z níže uvedených otázek bude znít odpověď ano, nemá v takovém případě fikce místo.

1. Vyplývá z předložených důkazů povinným jeho životní úroveň?
2. Je schopen oprávněný prokázat životní úroveň povinného?
3. Je schopen soud v rámci svého vlastního vyšetřování (v nesporném řízení) prokázat životní úroveň povinného?

Autor práce se *de lege lata* domnívá, že fikce příjmů povinného dle § 916 u vysokopříjmových osob (tj. osob, u nichž lze předpokládat, že jejich majetkové poměry přesahují úroveň měsíčního výdělku pětadvacetinásobku životního minima) je neaplikovatelná. Povinný by se tak fakticky dle § 8 OZ nedoložením majetkových poměrů dopouštěl zneužití práva. Na základě toho je na místě vůči § 916 aplikovat teleologickou redukci a omezit jeho působnost jen na osoby povinných, kteří nejsou vysokopříjmoví. Jedná se však o veskrze teoretický závěr. Pokud je totiž již taková informace známá, musí plynout z nějakého potencionálního důkazního prostředku. V takovém případě je již však možnost dokazovat životní úroveň klasickou cestou (zde na základě příjmů). Aplikovatelnost bude tedy velmi nízká. Je však třeba výše uvedené situaci předcházet. Konstrukce § 916 by pak na vysokopříjmové osoby neměla sankční dopad.

Tento závěr stvrzuje např. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 2. 2. 2022, č.j. 70 Co 212/2021-1459. V rámci řízení byl vysokopříjmový povinný. Jeho

⁴⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol., *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

⁴⁹ GRYGAR, Jiří, in MELZER, Filip, TĚGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV, § 655–975*, Praha, Leges, 2016, s. 1676

měsíční příjem se zcela jasně nepodařilo prokázat. Na druhou stranu se však podařilo prokázat, že má mimořádně vysoké množství financí na bankovních účtech, vlastní mnoho movitého i nemovitého majetku, má podíly v úspěšných obchodních korporacích. V rámci svého odvolání napadal v rámci výroků rozsudku také stanovenou výši výživného, tj. na jedno dítě 18.000, - Kč a na druhé 16.000, - Kč měsíčně. V rámci odvolání tvrdil, že se nepodařilo věrohodně prokázat jeho měsíční příjmy, na základě toho se domáhal aplikace § 916 OZ. Soud k této námitce nepřihlédl právě s argumentem, že úloha § 916 OZ je sankční. Osoby, které mají příjem nižší než pětadvacetinásobek životního minima, musí být motivovány náležitě prokazovat své příjmy. Ustanovení je neaplikovatelné na vysokopříjmové osoby. Povinný v rámci řízení tak fakticky svou námitkou přiznal, že mezi takové osoby patří.⁵⁰

Ve zbylých případech je třeba používat princip proporcionality. Autor práce má za to, že klasické dokazování má přednost. Pokud je možné důkazy i přes nespolupráci povinného obstarat, má se soud ubrat touto cestou. Povede to k relevantnímu zjištění životní úrovně povinného. Aplikace příjmové fikce je na místě, pokud není možné zjistit majetkové poměry z objektivních příčin. Příkladem může být následující situace. Veškerý majetkový substrát povinného se koncentruje ve státě mimo Evropskou unii. V tomto státě zároveň povinný žije. Je zde však opět podmínka jeho nespolupráce. S tímto státem nemá Česká republika navíc mezinárodní smlouvy o justiční spolupráci. Obstarání a eventuálně zajištění důkazů je pak prakticky nemožné.

Příkladem výše uvedené situace může být rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 22. 1. 2020, č.j. 0 P 481/2013-567. V uvedeném případě se jednalo o určování výživného pro dítě, které má českou matku a tureckého otce. Dítě je svěřeno do péči matky, která žije s novým manželem. Dítě se s otcem nijak nestýká, otec žije v Turecku. Syn neumí turecky, otec neumí česky. V daném případě se podařila prokázat výše minulých příjmů otce, když např. žil v Rusku. Podařilo se prokázat také výše majetku otce v Turecku a v České republice. Soud v tomto případě určil výživné na základě fikce dle ustanovení § 916 OZ, měl a mohl prokázat své příjmy. Fikcí mu stanovil příjem ve výši pětadvacetinásobku životního minima ve výši 85.250, - Kč. Následně aplikoval doporučující tabulky a zhodnotil odůvodněné potřeby dítěte a výši výživného stanovil na 12.000, - Kč měsíčně.⁵¹

Obdobným případem byl Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 2. 7. 2021, č.j. 0 P 351/2020-215. V daném případě již absentoval mezinárodní prvek mimo Evropskou unii.

⁵⁰ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 2. 2. 2022, č.j. 70 Co 212/2021-1459

⁵¹ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, ze dne 21. 1. 2020, č.j. 0 P 481/2013-567

Nezletili byli ve výlučné péči matky. Povinný v rámci výživného byl tedy otec. Otec se živil jako pilot. V rámci řízení se podařilo prokázat příjmy otce v minulosti, nikoliv však příjem současný. Matka měla pouze informaci, že by měl pracovat jako pilot společnosti Ryanairu jako osoba samostatně výdělečně činná pro polskou pobočku. Podařilo se však zjistit, že je společníkem ve ztrátové obchodní korporaci. Na druhou stranu není evidován na úřadu práce a vlastní několik nemovitostí. Z důvodu neprokázaného příjmu soud aplikoval ustanovení § 916 OZ. Došlo tedy k fikci, že vydělává pětadvacetinásobek životního minima měsíčně. V dané době byl takový příjem 96.500, - Kč měsíčně. Následně soud aplikoval doporučující tabulku výživného ve spojení s odůvodněnými potřebami dětí. Pro starší dceru bylo výživné stanoveno ve výši 14.475, - Kč a pro mladší 12.545, - Kč měsíčně.⁵²

Z této praxe je možné dovodit, že ustanovení § 916 OZ se místy užívá jinak, než by dle autora práce mělo být aplikováno. Autor práce považuje fikci výživného jako subsidiární kritérium. Pokud není možné zjistit z jakéhokoliv důvodu výši příjmů povinného, existují další kritéria dokazování životní úrovně. Patří mezi ně především množství nemovitého a movitého majetku, množství financí, podíly v obchodních korporacích. Z toho všeho lze životní úroveň povinného poměrně věrohodně prokázat. Ustanovení § 916 by mělo být aplikováno, až když není možné vyjít z ničeho dalšího. Nemůže samo o sobě přinést pro dítě adekvátní výživné, jeho výši zkresluje. Praxe však vnímá fikci příjmů jako spíše jisté vyplňující kritérium. Soud již má důkazy o celkových majetkových poměrech povinného. Nemá však prokázané aktuální příjmy povinného. V tomto případě uplatňuje fikci dle § 916 OZ, která doplní celkový kontext o majetkových poměrech povinného. Obdobné výživné v těchto případech by bylo stanoveno zřejmě i bez této fikce. Je celkem možné, že z aplikace fikce mohl získat prospěch i povinný. Z celkového kontextu prvního případu, se lze domnívat, že příjem povinného mohl být vyšší než pětadvacetinásobek životního minima. V druhém případě povinného se lze domnívat, že mohla být letecká společnost Ryanair o informaci příjmů povinného dožádána. Nemuselo by pak dojít k aplikaci fikce.

Tato koncepce v rámci výše uvedených rozsudků jistě pomohla dotvořit představy o majetkových poměrech povinného. Otázkou však zůstává, zda by tato fikce byla aplikovatelná, pokud by majetkové kritérium samo o sobě neukazovalo, že povinný je s největší pravděpodobností bohatý. Dle názoru autora totiž absence majetku povinného či dokonce případná zadluženost, může sama napovídat a prokazovat, že povinný příliš vysoké příjmy mít nebude. Autor práce by se tedy v rámci § 916 OZ držel striktního subsidiárního užití, jen tehdy

⁵² Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 2. 7. 2021, č.j. 0 P 351/2020-215

neexistují-li z jakéhokoliv důvodu žádné důkazní prostředky týkající se povinného. Vyplnění důkazní mezery fikcí může snížit autenticitu již provedených důkazů.

3.4 Dílčí závěr ohledně příjmů

Příjmové kritérium na straně povinného lze shrnout následujícím způsobem. Pro určení výše výživného lze jako primární kritérium použít doporučující tabulky Ministerstva spravedlnosti České republiky. Je však třeba klást důraz na skutečnost, že směřují jen na nikoliv excesivní situace. Lze je dobře uplatnit tehdy, pokud jsou majetkové poměry obou rodičů zásadně shodné. Rodiče mají obdobný příjem, obdobný movitý a nemovitý majetek, obdobné vzdělání, obdobné sociální postavení.

Pokud bude na některé straně docházet k excesu, je třeba to na výši výživného zohledňovat. Vyšší příjmy, větší majetek (dále níže), další vyživovací povinnost či potencialita příjmů může být v určitých případech důvodem pro vyšší či naopak nižší výživné. Je třeba dodržovat zásadně shodnou životní úroveň. Pokud nic z výše uvedeného nebude možné prokázat zapříčiněním povinného, může soud *ultima ratio* uplatnit fikci příjmů dle § 916 OZ.

V budoucnu lze předpokládat určité zjednodušení určování výše výživného v právní praxi. Projeví se především plánovanou revizí doporučujících tabulek. Nové tabulky již budou zohledňovat větší množství vyživovacích povinností na straně povinného a doplňují kontrolní částku, která má povinnému zůstat (byť institut kontrolní částky autor práce hodnotí spíše negativně). Systém pak bude alespoň relativně konkrétnější. Nelze však konstatovat, že by to znamenalo, že by vznikl nějaký jasný jednotný postup. Kritérií směřující na excesy je stále velké množství. Autor práce však současnou ani revidovanou koncepci tabulek nijak nezavrhuje. Pokud by zahrnovaly všechny možné situace, staly by se nepřehlednými a špatně aplikovatelnými.

4 Kritérium celkových majetkových poměrů povinného

S ohledem na výše zmíněné je třeba zkoumat pro určení výživného také komplexně celé majetkové poměry povinného. Toto hodnotící kritérium bude významné u osob, u kterých není jejich příjem průkazný. Existují také osoby, které nebudou vykazovat zásadní výši příjmů, ba dokonce příjmy vůbec. Králíčková ve svém komentáři poukazuje na jistou problematičnost s dokazováním celkových majetkových poměrů povinných: *„Mění povinného může sestávat z majetkových podstat, výnosů z nich, akcií, nemovitostí, z movitých věcí pak mohou majetek povinného tvořit zejména luxusní auta, sportovní vybavení. Při zjišťování majetku povinného bude zejména záležet na aktivitě osoby oprávněné, resp. druhého rodiče, zda na tyto skutečnosti soud upozorní.“*⁵³

K výše uvedenému je však dlužno dodat, že řízení o určení výživného pro nezletilé dítě je svou povahou a systematikou nesporné. Dle § 21 ZŘS soud provádí i jiné důkazy ke zjištění skutkového stavu, než byly navrženy. Je třeba pamatovat na celkovou možnost soudu si důkazy sám obstarat. Ne všechny důkazy může mít soud objektivní možnost zjistit. Je však nutno zdůraznit, že odpovědnost za prokázání skutkového stavu nese v nesporném řízení soud. Následující podkapitoly se budou věnovat jednotlivým kritériím a jejich důkazním prostředkům, které mohou zjistit životní úroveň povinného.

4.1 Nemovitý majetek

Zejména v současné době lze pozorovat markantní nárůst hodnoty nemovitostí. Z toho vyplývá, že skutečnost vlastnictví nemovitostí na straně povinného bude stále podstatnější. Problematice dokazování majetkových poměrů povinného se věnuje náleží Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 511/05. V rámci návrhu o zvýšení výživného navrhovala stěžovatelka jako důkaz existenci podílového spoluvlastnictví povinného na nemovitých věcech. Okresní a následně krajský soud tento důkaz nevzal v úvahu bez odůvodnění, proč tato skutečnost není relevantní pro určení výživného. Ústavní soud deklaroval, že soudy musí nemovitý majetek povinného buď vzít v úvahu nebo zdůvodnit, proč je tato skutečnost irelevantní. Bylo konstatováno porušení práva na soukromý a rodinný život a porušení práva na spravedlivý proces.⁵⁴

⁵³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655-975). *Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III ÚS 511/05

Ústavní soud tím nastínil způsob, jak nemovitý majetek povinných zohledňovat. Autor dovozuje, že tím směřuje na skutečnost, k čemu daný nemovitý majetek povinného slouží. Lze si představit několik situací.

První z nich bude, že povinný nemovitý majetek shromažďuje za účelem zhodnocení svých financí. V takovém případě nemovitou věc buď neuvádí nebo ji pronajímá. (Pronájem by spadl do příjmového kritéria povinného). Pokud věc slouží pouze k investici, nesmí to být na škodu dítěti na dorovnání životní úrovně. V takovém případě je zcela legitimní, aby majetek zpeněžil, případně jej pronajímá, aby dítěti byla zajištěna shodná životní úroveň.

Druhým případem je situace, kdy povinný využívá nemovitý majetek pro vlastní bytovou potřebu či podnikání. Pokud je dítěti zajištěna shodná životní úroveň (s jistými korekcemi v podobě odůvodněných potřeb), tak dle názoru autora není na místě toto vlastnictví považovat za relevantní. Může nastat situace, že povinný vlastní velmi drahé nemovitosti za účelem bydlení či podnikání. Na druhou stranu neposkytuje oprávněnému dostatečné výživné. V tomto případě však lze uvažovat, že vlastnictví relevantní bude. Může-li si dovolit takové nemovitosti, lze předpokládat, že si bude moci dovolit i v rámci své životní úrovně placení vyššího výživného. Lze dovést, že bude tedy možné rozhodnout o vyšším výživném. Způsob obstarání financí bude pak na povinném.

4.1.1 Dokazování nemovitého majetku povinného

Vyhledávání důkazních prostředků v rámci nemovitostí povinného lze hodnotit jako poměrně snadné. Účastník řízení si nechá v souladu s § 55 zákona č. 526/2013 Sb., o katastru nemovitostí ve znění pozdějších předpisů vyhotovit seznam vlastněného nemovitého majetku osoby. Tento seznam formou veřejné listiny se předloží jako důkaz. Jsou-li pochyby o celkové hodnotě majetku, lze doplnit dále znaleckým posudkem dle § 125 OSŘ. Vzhledem k nesporné povaze řízení v případě nezletilých neplně svéprávných dětí je možné, aby soud tyto důkazy obstaral dle § 21 ZŘS i *ex offo*.

4.2 Movitý majetek

Odborná literatura a judikatura se dlouhodobě shoduje na tom, že celkový movitý majetek je významným kritériem pro určení životní úrovně povinného, z níž se následně bude určovat výše výživného pro dítě.⁵⁵⁵⁶ Zatím však v takové míře nebyla řešena problematika, jaký bude

⁵⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655-975). *Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online)

⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 299/06

mít výše movitého majetku sama o sobě vliv na výživné. Lze se domnívat, že movitý majetek povinného je jakýmsi odrazem jeho vlastní životní úrovně; jaké je ochoten pro vlastní potřebu vynakládat výdaje. Pokud kupuje drahá luxusní auta či oblečení, má finančně nákladné zájmy, tak si zakládá na vlastní vysoké životní úrovni. V takovém případě lze očekávat, že tento standard bude poskytnut i dítěti. Nesmí to být však v rozporu s jeho nejlepším zájmem.⁵⁷ Povinný však může mít vyšší příjmy, ale žít asketičtější životem. V takovém případě není důvod, aby na základě financí byla životní úroveň dítěte uměle navyšována. Nesmí být však na druhou stranu dotčeny jeho odůvodněné potřeby. Velké množství cenného movitého majetku, který však směřuje k zajištění efektivního podnikání, nemůže být dle názoru autora samo o sobě důvodem pro vyšší výživného.

4.2.1 Dokazování movitého majetku

Movité věci nejsou zásadně evidovány ve veřejných seznamech. Z toho důvodu může být dokazování movitého majetku podstatně složitější než nemovitého. Účastníci řízení často nemusí vůbec vědět, jaký kdo movitý majetek vlastní a může být obtížné ho zjistit.

Toto dokazování bude již více záviset na informacích a celkové vigilantnosti účastníků řízení, neboť bez návrhu často nemusí soud mít objektivní možnost takové informace zjistit. Celkem efektivní může být dokazování formou listinných důkazů prostřednictvím obsahu sociálních sítí (např. Facebook či Instagram). Lze takto dokazovat právě onu materiální životní úroveň povinného – nákup zboží, jeho jakost a reputace. Je to však zásadně odvislé od toho, zda se touto cestou povinný sebereprezentuje. Dále poté může nastoupit dokazování formou výslechu svědků, kteří tvrzenou životní úroveň na základě movitého majetku buď potvrdí nebo vyvrátí.

4.3 Finanční prostředky povinného

Mezi další okolnosti svědčící o životní úrovni v podobě celkových majetkových poměrů povinného budou bezpochyby jeho finanční prostředky. Osoba nemusí mít vysoké příjmy z výdělečné činnosti. Na druhou stranu může mít poměrně vysoké finanční prostředky na svém účtu v bance. Dokazování finančních prostředků v rámci bank nebude nijak náročné. V případě, že to bude v rámci dokazování relevantní, soud může uložit povinnému, aby předložil výpisy se svých účtů. Pokud se tak nestane, je na místě, aby soud si od banky tuto informaci vyžádal. Vhodné je pak si vyžádat výpisy i s historií před zahájením soudního řízení, neboť se velmi

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15

často stává, že výživou povinná osoba pro jistotu úspory vybere nebo přemístí na jiný účet. Tato forma prolomení bankovního tajemství je možná na základě § 38, odst. 3, písm. a. zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů.

4.4 Problematika svěřeneckého fondu a jeho vlivu na výživné

Svěřenecký fond upravuje § 1448 a násl. OZ. Jeho koncepce je založená na tom, že osoba oddělí svůj majetek do ekonomické složky, která formálně nemá žádného vlastníka. Svěřenecký fond následně spravuje správce ve prospěch obmyšleného, který z něj následně může profitovat.⁵⁸

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 4057/18 řešil problematiku zohlednění existence svěřeneckého fondu na straně povinného při určování výživného. V daném případě povinný měl jednak klasické příjmy. Dále však část svého majetku vyčlenil a vložil jej do svěřeneckého fondu. V probíhajícím řízení však nalézací soud a odvolací soud nezohlednily existenci svěřeneckého fondu, neřešily jeho majetkový obsah a jeho relevanci pro určení výživného. Stěžovatelka namítala, že pokud by se tato praxe měla uplatňovat nadále, znamenalo by to fakticky to, že je možné vyvedením majetku do svěřeneckého fondu se vyhýbat legálně vyživovací povinnosti. Ústavní soud dal za pravdu stěžovatelce. S ohledem na osobu, která má skutečně vliv na svěřenecký fond je třeba zkoumat, jakou majetkovou výhodu povinnému přináší a jaký dřívější majetek povinného je tam vložen.⁵⁹

Uvedený závěr Ústavního soudu lze hodnotit jako správný. Pokud by se nadále měla uplatňovat praxe nalézacího a odvolacího soudu, následkem by bylo, že mnoho povinných se začne vyživovací povinnosti vyhýbat. Oprávnění by pak neměli žádné právní prostředky, jak plnění vyživovací povinnosti dosáhnout. Ústavní soud sice narušil koncepci, že svěřenecký fond nemá žádného vlastníka. Ve smlouvě o svěřeneckém fondu musí být dostatečně zdůvodněn účel jeho existence.⁶⁰ Účelem nemůže být bezpochyby zakázané zneužití práva dle § 8 OZ. V takovém případě by docházelo k porušení práva na soukromý a rodinný život oprávněného.

Založení svěřeneckého fondu ze strany povinného může být bezpochyby vhodné pro hrazení výživného. Zakladatel svěřeneckého fondu stanoví dítě jako beneficianta. Lze si

⁵⁸ PIHERA, Vlastimil in SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976-1474). *Komentář*, 2. vydání, C.H. Beck, 2021, (citováno ze systému Beck-online.cz)

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 4057/18

⁶⁰ PIHERA, Vlastimil in SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976-1474). *Komentář*, 2. vydání, C.H. Beck, 2021, (citováno ze systému Beck-online.cz)

ujednat, že na dítě budou plynout pravidelné příspěvky z tohoto fondu. Ve zbytku může svěřenecký fond posloužit k tvorbě úspor v rámci odůvodněných potřeb dítěte.⁶¹

4.5 Dílčí závěr k majetkovým poměrům povinného

Z výše uvedeného vyplývá, že celkové majetkové poměry povinného jsou významným kritériem určení výživného. Budou hrát zásadní roli především za následující situace. Příjmy povinného nejsou pro konkrétní případ zpravidla toliko relevantní zejména tam, kde je zjevné, že neodpovídají skutečné životní úrovni povinného. Povinný buď příjmy „administrativně“ nemá nebo jsou diametrálně nekorespondující právě vůči jeho majetkovým poměrům.

Bude tedy třeba vycházet především z nemovitého a movitého majetku, který povinný vlastní. Dále budou významné finanční prostředky, které povinný má. Dokazování nemovitého majetku a finančních prostředků nebude představovat tolik zásadní problém. V případě nemovitostí lze čerpat informace z katastru nemovitostí. V případě finančních prostředků v bance je možné v souladu se zákonem prolomit bankovní tajemství, pokud je povinný soudu neprokáže sám. Dokazování movitého majetku může být již o něco složitější, protože ho nelze provádět toliko rigidními postupy. Jsou zejména na schopnostech oprávněného, případně soudu (v nesporném řízení), jaké informace a důkazy se podaří obstarat. Význam má i prokazování celkové životní úrovně (vozidlo, mobil, dovolené apod.).

Na závěr lze dodat, že za účelem hodnocení celkových majetkových poměrů povinného, není toliko rozhodné, zda je povinný formálním vlastníkem. Rozhodné je, zda si majetek sám obstaral a zda objektivně schopen s ním disponovat (např. výše uvedená problematika svěřeneckého fondu).

⁶¹ GROCHOVÁ, Martina, VITOUL, Vlastimil, Svěřenecký fond jako nástroj vhodný ke správě výživného určeného k tvorbě úspor, Časopis pro právní vědu a praxi, roč. 2016, č. 4, s. 675

5 Míra osobní péče rodičů

Jedním z významných kritérií pro určení výživného je míra, jakou oba rodiče participují na osobní péči o dítě dle § 913, odst. 2 OZ. Již výše bylo uvedeno, že vyživovací povinnost nespočívá jen v peněžitém plnění, je to též naturální plnění (např. poskytování, ošacení), ale také osobní péče o dítě.⁶²

Při rozvodu manželství či zániku nesezdaného soužití, z něhož vzešlo dítě, bude nejčastěji ze strany každého rodičů poskytována v různé míře osobní péče a peněžité plnění. Následující kapitola se bude věnovat zohlednění míry osobní péče při určování peněžitého výživného.

Základním východiskem je § 907 OZ, jaká z forem péče o dítě se bude aplikovat. Pro účel určení výživné není zcela rozhodné, zda byla určena soudem nebo v případě zániku nesezdaného soužití nastala fakticky. Následující podkapitoly se budou věnovat určení výživného dle těchto forem osobní péče. Autor si je však vědom, že některé formy mají poněkud tenké hranice a mohou vzájemně korelovat (zejména výlučná péče jednoho z rodičů s rozšířeným stykem a střídavá péče)

5.1 Výlučná péče jednoho z rodičů

Pro určitou míru zjednodušení se práce zde zaměřuje na určení výživného za situace, kdy se jedná o výlučnou péči jednoho z rodičů. Směřuje na situaci, kdy druhý z rodičů má určený nebo dohodnutý styk s dítětem nikoliv rozšířený. Jako příklad lze uvést setkávání se s druhým rodičem jeden den v týdnu, na víkend apod. V tomto případě se bude určovat výživné jen jednomu z rodičů, který bude na jeho výživu finančně přispívat.⁶³

V tomto případě se budou uplatňovat veškerá výše zmíněná kritéria ve vztahu k rodiči, který o dítě osobně nepečuje a má s ním pouze styk. Tento princip však není bezbřehý. Bude se nejdříve uplatňovat vůči dětem v nižším věku. Jeden z rodičů vykonává zcela svoji vyživovací povinnost osobní péčí, případně naturálními plněními. Druhý potom tento deficit dorovnáva finančním příspěvkem.⁶⁴

⁶² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online.cz)

⁶³ CÍZLOVÁ, Denisa, *Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti* [online]. epravo.cz, 11. 7. 2019 [cit. 10. 3. 2022], Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyživovací-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

⁶⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online)

S nárůstem věku dítěte však již samotná osobní péče nebude postačovat. Vyžaduje se pak peněžité plnění obou rodičů.⁶⁵ To se bude především projevovat např. na vybavení do školy, školních sportovních kurzech, koníčcích apod. V tento moment je třeba finanční participace obou rodičů. Může být poté důvodem změny výživného. Nelze zcela paušalizovat, kdy tento věk dítěte nastane. Skutečnosti jsou zásadně individuální.

Základním principem je, že každým rokem života dítěte dochází k nárůstu finančních nákladů na dítě. Zároveň zpravidla s nárůstem věku, lze předpokládat částečně menší nutnou míru osobní péče (u novorozenců či batolat téměř nepřetržitá péče, školní dítě již bude nějakou dobu ve škole či na kroužcích, od puberty dítě může být i delší dobu samo). Po osobně pečujícím rodiči by tedy měla být požadována menší míra finanční participace. S nárůstem věku již tato péče není nepřetržitá, proto lze požadovat i větší finanční participaci po pečujícím rodiči.

Autor práce se nedomnívá, že by tato systematika směřovala ke snižování výživného. Lze jen po pečujícím rodiči legitimně požadovat, aby se též finančně podílel, byť ideálně nižší měrou. V praxi se pak pravidlo může uplatnit pro případy, kdy bude pečující rodič žádat soud o navýšení výživného pro dítě. Může to být důvodem pro zamítnutí návrhu nebo pro případnou redukci částky, o kterou bude výživné navyšováno, ale to pouze za předpokladu, že pro to skutečně budou dány důvody, neboť situace je spíše zpravidla taková, že rezidentní rodič do dítěte finančně investuje převážnou většinu svých zdrojů.

Dlužno dodat, že autor práce tuto koncepci představuje spíše z důvodu, že s ní právní doktrína počítá. Názorově s ní však nikterak nesouzní. V běžném případě výlučné péče jednoho z rodičů, bývá od samotného počátku ve finanční výhodě právě nerezidentní rodič. Nerezidentní rodič má stanovenou částku, kterou na nezletilého měsíčně platí. Rezidentní rodič věnuje dítěti osobní péči a hradí všechny další náklady, které dítěti vznikají. Lze pak říci, že jeho finanční participace bude i přes uvedenou doktrínu stále vyšší. Výše nákladů bývá různá a variabilní, u nerezidentního rodiče tomu tak není. Uplatnění kritéria kompenzace osobní péči by bylo aplikovatelné snad jen za předpokladu, že by rezidentní rodič vypočítával každý měsíc přesné množství nákladů, které na výživu dítěte vložil. Pak by předložil každý měsíc nerezidentnímu rodiči soupis nákladů. Ten by následně po odečtení procentuální kompenzace osobní péči náklady uhrazoval. Takový postup lze hodnotit jako mimořádně nerealistický. Dospělo by se však minimálně k závěru, že většina současných stanovených výživných na

⁶⁵ KOTRADY, Pavel, *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*, [online], Bulletin-Advokacie.cz, 20. 8. 2015, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>

výživu dítěte hrubě nepostačuje. Pokud by se kritérium osobní péče mělo v praxi důsledně aplikovat, znemožnilo by např. aplikaci doporučujících tabulek. Vůbec s tímto kritériem nekorespondují. Výše zmíněné rozsudky Okresního soudu v Olomouci zmiňují, že míru osobní péče zohlednily, avšak v odůvodnění z toho nevyvozují žádné závěry.

5.2 Střídavá péče a výlučná péče jednoho z rodičů s tzv. rozšířeným stykem

Ačkoliv tato podkapitola kombinuje dle zákonné dikce § 907 dvě formy péče o dítě, je jejich spojení důvodné. V obou případech se uplatní obdobné principy.

V uvedených případech je třeba dovozovat, že na straně obou rodičů dochází k osobní péči o dítě, která má být zohledněna při určování peněžitého výživného. Určení výživného zde bude složitější. Nelze se domnívat, že by se výživné v případě střídavé péče vůbec neurčovalo.⁶⁶

Pro určení výživného se uplatní již všechna výše zmíněná východiska. Bude kladen důraz, aby dítě mělo zásadně stejnou životní úroveň jako jeho rodiče. Za určitých okolností se uplatní rovněž korektiv odůvodněných zájmů dítěte. V rámci toho se zohlední míra osobní péče každého rodiče. Poměr osobní péče o dítě nemusí být časově 1:1. Vzhledem k tomuto času dojde k poměrné redukci výživného na obou stranách. Dále majetkové poměry každého z rodičů mohou být rozdílné.⁶⁷

V případě určování výživného vzniká debata, jak formulovat rozsudek. Existuje názor, že výživné musí být určeno oběma rodičům. Tyto částky nelze od sebe odečíst a uložit pouze jednomu redukované výživné, případně neuložit výživné vůbec v případě shodné osobní péče.⁶⁸ Argument je postaven na zákazu započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého nesvéprávného dle § 1988, odst. 2 OZ. S tímto názorem se autor práce neztotožňuje. Nejedná se totiž o započtení pohledávek. Započtení pohledávky směřuje na situace, kdy si dvě osoby dluží vzájemně. Zda tato situace nenastává. Výživné představuje pohledávky dítěte vůči oběma rodičům. Rodiče si je vyplácí vzájemně ke svým rukám, ale jedná se o majetek dítěte. Výživné slouží k dorovnání životní úrovně a zachování odůvodněných potřeb dítěte. Dorovnává tedy rozdíl mezi standardem u jednoho a druhého rodiče. Poté je bezpochyby možné, aby došlo k jejich vzájemnému odečtu a platil redukovanou částku pouze rodič s vyšší životní úrovní.

⁶⁶ CÍZLOVÁ, Denisa, *Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti* [online]. epravo.cz, 11. 7. 2019 [cit. 10. 3. 2022], Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 16–21.

5.3 Společná péče rodičů o dítě

Tato situace nebude představovat žádné zásadní komplikace. Výživné se v tomto případě nijak nestanovuje. Pokud jsou rodiče se schopni dohodnout na společné péči, musí se dohodnout i na výživě dítěte.⁶⁹

5.4 Dílčí závěr k míře osobní péče rodičů

Pro určení výživného dítěte je kritériem rovněž míra participace na osobní péči. Výše byly shrnuty problémy, které se projeví při určení výživného dle osobní péče rodičů. Pravidla se budou uplatňovat dle toho, zda jde o výlučnou péči jednoho z rodičů (bez rozšířeného styku druhého rodiče), výlučnou péči jednoho z rodičů (s rozšířeným stykem druhého rodiče) či střídavou péči.

V případě výlučné péče jednoho z rodičů (bez rozšířeného styku) lze veskrze teoreticky zohledňovat míru kompenzace osobní péče o dítě vůči finančnímu plnění druhého rodiče. U mladších dětí je třeba vyšší míra osobní péče, z toho důvodu bude lze poměrově po druhém rodiči očekávat vyšší míru finanční participace. S růstem věku dítěte potřebná míra osobní péče klesá, proto lze očekávat poměrné vyvažování finanční participace obou rodičů. Na druhou stranu se dle názoru autora jedná o veskrze teoretickou, v praxi příliš neaplikovatelnou koncepci. Autor má z praktické zkušeností spíše za to, že rezidentní rodič hradí stále dlouhodobě většinu nákladů, na které by samo o sobě výživné od druhého rodiče nepostačovalo.

V případě výlučné péče s rozšířeným stykem a střídavé péče je třeba zkoumat celkově ve vyšší míře životní úroveň a majetkové poměry obou rodičů. V rámci určení výživného oběma stranám se bude zohledňovat časový poměr osobní péče a jejich životní úroveň. Vyživovací povinnost lze určit každému z rodičů samostatně, nebo ji dle názoru autora určit jen jednomu z nich.

U společné péče žádný problém není, neboť se výživné nestanovuje.

⁶⁹ CÍZLOVÁ, Denisa, *Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti* [online]. epravo.cz, 11. 7. 2019 [cit. 10. 3. 2022], Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyživovací-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

6 Kritérium odůvodněných potřeb dítěte

Práce se především zaměřuje na určení výživného podle životní úrovně rodičů. Autor práce se však domnívá, že je vhodné pojednat i o některých problematických kritériích v rámci odůvodněných potřeb dítěte. Hlavní důvodem je skutečnost, že každé dítě bude mít s ohledem např. na věk, formu vzdělávání apod. odlišné potřeby. Životní úroveň musí být pak dorovnáována v rámci reflexe těchto potřeb. Významné je to i s ohledem na výše zmíněný náleží Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15, který ukotvuje pravidlo, že výše výživného musí být v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Příliš vysoké výživné by nebylo v souladu se zájmem dítěte se v životě snažit o vlastní úspěch.⁷⁰

Jako vhodný příklad posuzování výše výživného dle odůvodněných potřeb dítěte lze uvést rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2021 č.j. 35 Nc 85/2018-1089 a rovněž výsledek jeho odvolacího řízení v rámci rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 2. 2. 2022, č.j. 70 Co 212/2021-1459.

V rámci výše uvedeného řízení došlo ke svěřeni nezletilých sourozenců do péče matky. U otce se nepodařilo prokázat zcela konkrétně jeho příjem. Z dokazování však vyplynulo, že z hlediska svých financí, vlastnictví množství nemovitých či movitých věcí či podílů v úspěšných obchodních korporacích, je velmi zámožný. V takovém případě soud právě kladl důraz na kritérium odůvodněných potřeb dětí, avšak na nejvyšším možném standartu. Zkoumal jejich vzdělávání, zájmy a záliby a možnost tvorby úspor do budoucna. V rámci toho stanovil Okresní soud v Olomouci výživné pro staršího sourozence výživné ve výši 18.000, - Kč měsíčně a pro mladšího 16.000, - Kč měsíčně. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci následně ještě staršímu ze sourozenců výživné navýšil o 1.000, - Kč.^{71 72}

6.1 Věk dítěte

Lze mít za to, že samotný věk dítěte již není třeba toliko analyzovat. Tuto otázku již podrobně řeší výše uvedená podkapitola týkající se doporučujících tabulek ministerstva spravedlnosti. Výživné lze stanovit jako procentuální podíl z příjmů povinného. Dále k tomu se uplatní i další kritéria týkající se celkových majetkových poměrů, případně potenciality příjmů.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15

⁷¹ Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 35 Nc 2018-1089

⁷² Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 2. 2. 2022, č.j. 70 Co 212/2021-1459, publikováno v rámci práce jako příloha č.

6.2 Příprava na budoucí povolání

Zřejmě jedním z nejzásadnějších kritérií na straně oprávněného bude způsob, jakým se připravuje na své budoucí povolání. Náklady základního vzdělávání budou obdobné. Značně rozdílné situace však již mohou vznikat u případného středoškolského a vysokoškolského vzdělávání.

Problematický aspekt přípravy na budoucí povolání bude vyhledání momentu, do kdy vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti existuje a v jaké míře. V úvodní části bylo obecně k vyživovací povinnosti uvedeno, že je zde podmínka soustavné přípravy na budoucí povolání. Toto musí nést znaky cílevědomosti. Nesmí se jednat o studium za účelem udržení tzv. statutu studenta.⁷³

Toto kritérium však může být hodnoceno jako poměrně vágní. Jednou ze situací může být neúspěšné skončení studia. Je třeba klást důraz právě na kritérium cílevědomosti. V případě studenta, který vynakládal veškeré úsilí, aby své vzdělávání úspěšně dokončil, a přesto neuspěl, je možné požadovat po rodičích zachování výživného na dobu nezbytně nutnou. Tato doba bude na dokončení vhodného studia, které dítě připraví na jeho budoucí povolání. Tuto systematiku je však možné uplatnit jen za předpokladu plné cílevědomosti dítěte. Muselo dělat opravdu všechno pro svůj úspěch.⁷⁴

Lze si představit i situaci, že dítě po dokončení svého vzdělávání nezíská zaměstnání, aby se mohlo žít samo. Takový příklad řešil Ústavní soud v nálezu ze dne 13. 3. 2013 sp. zn. I. ÚS 2306/12. V tomto případě je třeba posuzovat více možných okolností. Jedná-li se již o dlouhodobější stav, tak každá osoba odpovídá především za sebe. V tomto případě již je dítě objektivně schopno se samo žít. Na budoucí povolání je již připraveno. V takovém případě není na místě požadovat výživné po rodičích. Druhým případem však může být čerstvý absolvent, který si bezprostředně po dokončení školy hledá zaměstnání. Pokud tato situace trvá na krátkodobé bázi, tak je na místě po tuto dobu výživné zachovat.⁷⁵

Otázce vzdělání dítěte se věnuje v komentáři k BGB Maier. Věnuje se jeho adekvátnímu výběru, časové limitaci a jeho vlivu na výživné. Stanovuje přípravu na budoucí povolání jako nárok každého dítěte. Zdůrazňuje, že k primárnímu výběru vzdělání dítěte dochází ještě v době jeho nezletilosti. Rodiče musí primárně zvažovat schopnosti a možnosti svého dítěte. Toto

⁷³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. IV. ÚS 1247/13

⁷⁴ KOTRADY, Pavel, *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*, [online], Bulletin-Advokacie.cz, 20. 8. 2015, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013 sp. zn. I. ÚS 2306/12

rozhodnutí představuje určitou odpovědnost. Nesprávná volba by pak mohla být důvodem pro trvání vyživovací povinnosti i přes neúspěšné studium.⁷⁶

Tento závěr koresponduje zásadně i českým právním prostředím s ohledem na výše zmíněné kritérium neúspěšného studia i přes plnou snahu dítěte. Lze se však domnívat, že v německém prostředí bude tato odpovědnost za volbu vzdělání o něco vyšší, neb v Německu dochází k obligatornímu rozdělení dětí do různých typů škol v dřívějším věku než v České republice.⁷⁷

Maier se následně v komentáři k BGB věnuje průběhu studia a jeho vlivu na výživné. Povinní se podílí na studiu v rámci výživného dle odůvodněných potřeb dítěte. Bude se projevovat především v náročnosti studia na pomůcky či na místě studia. Rozdíl bude mezi studiem v místě bydliště a studiem mimo něj (vznik vyšších nákladů na bydlení a na stravu dítěte). Uvádí, že vyživovací povinnost má trvat zásadně jen do momentu, kdy je účel vzdělávání naplněn. Rozhodnutí dítěte pokračovat ve studiu po jeho úspěšném dokončení, je právem dítěte. Musí si pak ovšem již prostředky na financování zajišťovat samo, protože již na své plánované budoucí povolání bylo připraveno.⁷⁸

Lze se domnívat, že podobný závěr se uplatní i v české právní kultuře. Vyživovací povinnost směřuje do té doby, než je dítě schopno se samo žít. V okamžiku dokončení studia v rámci svého zaměření se může dítě již samo žít. V této problematice autor práce neshledal zásadnější rozdíly mezi českým a německým právem.

6.3 Dítě pobírající dávky v rámci systému sociálního zabezpečení

Dítě v rámci svých příjmů může být příjemce sociálních dávek v rámci systému sociálního zabezpečení. Nebylo by smysluplné vyjmenovávat všechny dávky, které se dítěte mohou týkat. Jako příklad lze uvést ty, u kterých se lze domnívat, že se budou v praxi v hojnější míře objevovat. Může to být především sirotčí důchod,⁷⁹ invalidní důchod, případně příspěvek na dítě.⁸⁰

V rámci tohoto kritéria je třeba zkoumat vliv na vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti. Jako významný lze v tomto ohledu hodnotit náleze Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn.

⁷⁶ MAIER, Winfried in JOHANNSEN, Kurt a kol., *Familienrecht, Scheidung, Unterhalt, Verfahren, Kommentar*, München, C.H. Beck, 2020, s. 950

⁷⁷ Příkladem § 28 a násl. Schulgesetz für das Land Berlin, vom 26. Januar 2004 (GVBl. S. 26)

⁷⁸ MAIER, Winfried in JOHANNSEN, Kurt a kol., *Familienrecht, Scheidung, Unterhalt, Verfahren, Kommentar*, München, C.H. Beck, 2020, s. 950

⁷⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, (citováno ze systému Beck-online)

⁸⁰ Tamtéž

I. ÚS 2306/12. Ústavní soud se zabýval následujícím případem. Dítě trpělo takovým hendikepem, že se již nemohlo nikdy samostatně živit. Bylo z toho důvodu dle tehdejší právní úpravy zbaveno způsobilosti k právním úkonům. Byl mu vyměřen invalidní důchod. Otec dítěte se domáhal zrušení své vyživovací povinnosti pod následujícím argumentem. Výživné slouží ke kompenzaci nemožnosti dítěte se samo živit. Při přiznání sirotčího důchodu již dochází ke kompenzaci této nemožnosti. Výživné by pak nebylo možné přiznat.

Ústavní soud se s argumentací otce neztotožnil. Ve svém rozhodnutí interpretoval § 85, odst. 1 ZR následujícím způsobem. Vyživovací povinnost trvá, dokud dítě se není schopno samo živit. Je však nutné zohledňovat skutečnost, jakým způsobem dítěti nárok na peněžité prostředky vznikl. Dítě nemohlo za svůj hendikep. Rodiče přivádí dítě na svět s tímto rizikem a musí počítat, že tato situace může nastat. Z toho důvodu vyživovací povinnost musí stále trvat. Invalidní důchod se jen zohlední při určování výživného. Ústavní soud navíc dodává, že vyživovací povinnost u takto hendikepovaných dětí trvá po celý život, protože se vlastním přičiněním nikdy nebudou schopny samy živit.⁸¹

S uvedeným rozhodnutím se autor práce ztotožňuje. Uvedené rozhodnutí lze aplikovat i na současný občanský zákoník, neboť obsah § 85 ZR a § 911 OZ ve vztahu k rodičům a dětem je zásadně shodný. Zrušení výživného v plné míře na základě pobírání invalidního důvodu by představovalo nespravedlnost. Limitace vyživovací povinnosti do schopnosti se sám živit by měla být hodnocena ve smyslu možnosti živit se vlastním přičiněním. Zrušení vyživovací povinnosti by i odporovalo zásadě subsidiarity práva sociálního zabezpečení. Soukromoprávní instituty mají před státními dávkami zásadně přednost. V tomto případě je na místě pouze k důchodu přihlížet. Lze se domnívat, že pravidlo judikované Ústavním soudem lze použít na případy dalších sociálních dávek, pokud dítě kauzu jejich vzniku nemohlo ovlivnit.

6.4 Zájmy a záliby dítěte

Jedním z kritérií pro určení výživného dítěte jsou také jeho zájmy a záliby.⁸² V rámci výdajů dítěte budou skutečně proměnlivou položkou. Existují takové, které nemusí být nikterak nákladné, ale i značně finančně náročné. Rozdílnost se bude projevovat především v rámci ceny kroužků a kurzů, ceny výbavy či nákladů na dopravu. Vzniká tedy aplikační otázka, jakým způsobem toto kritérium zohledňovat.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12

⁸² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka in KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020, s. (citováno ze systému Beck-online.cz)

V tomto případě platí, že životní úroveň dítěte je odvislá od životní úrovně rodičů. Platí tedy to, že pokud si rodiče financování takové záliby nemohou dovolit, nemůže být tato záliba důvodem pro navýšování výživného. Pokud však si to dovolit mohou, tak to již důvodem pro navýšení výživného být může.⁸³

S tímto závěrem se lze ztotožnit. Je to projevem hledání harmonie mezi dvěma zdánlivě protichůdnými principy zásadně shodné životní úrovně a zachování odůvodněných potřeb dítěte. Kritérium zásadně shodné životní úrovně předchází odůvodněným potřebám. Pokud není možné tedy takový zájem financovat, nelze zvyšovat výživné. Na druhou stranu, pokud na straně rodičů tyto finanční prostředky jsou, a daná záliba je v nejlepším zájmu dítěte, bude i jeho odůvodněnou potřebou v rámci životní úrovně.

6.5 Dílčí závěr ke kritériu odůvodněných potřeb dítěte

Ačkoliv je kritérium odůvodněných potřeb dítěte již ze samotného znění ustanovení § 915, odst. 1 OZ subsidiární, je třeba k němu při určení výživného přihlížet. Na základě nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15 představuje jistý korektiv. Musí být zachována shodná životní úroveň dítěte z jeho rodiči. Nesmí to být však do té míry, že by dítě nemělo motivaci snažit se o vlastní úspěch a seberozvoj.⁸⁴

V rámci práce nebyla analyzována všechna kritéria odůvodněných potřeb dítěte. Bylo tak zejména z důvodu, že určité problematické aspekty u nich korelují. (např. judikatura ke zdravotnímu stavu dítěte a sociálním dávkám dítěte)⁸⁵

Autor práce zřejmě jako nejvýznamnější kritérium hodnotí způsob přípravy dítěte na budoucí povolání. Povinný má oprávněnému financovat takové vzdělání, které ho připraví na budoucí povolání. Rozhodujícím kritériem je cílevědomost a snažení oprávněného. Oprávněný musí směřovat k dokončení studia. Povinný nemusí oprávněnému financovat každé studium, pokud není cílevědomé a nesměruje k přípravě k budoucímu povolání. Lze přiznat vyživovací povinnost přes neúspěšné studium k dalšímu studiu, pokud oprávněný dělal vše pro jeho úspěšné zvládnutí. Uplatní se zejména za předpokladu, že povinný se podílel na jeho výběru.

Pokud dítě má svůj vlastní příjem z dávek sociálního zabezpečení, může se to při stanovení výživného zohlednit. Nesmí však dojít ke zrušení vyživovací povinnosti, pokud

⁸³ Ministerstvo spravedlnosti, *Analýza aktuálních otázek výživného*, [online], Praha, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018, dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb.

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 2306/12

pobírá dávky na základě kauzy, kterou nemohlo ovlivnit. Při zdravotním postižení může vyživovací povinnost trvat i celý život. Ustanovení § 911 je třeba vykládat tak, že výživné trvá do chvíle, kdy je dítě schopno se samo svým přičiněním žít.

Kritérium výživného dle zájmů a zálib nepředstavuje dle názoru autora zásadní aplikační problém. Mohou být důvodem zvýšení výživného, pokud daný zájem odpovídá životní úrovni a možnostem povinného. V případě, že si povinný nemůže financování takového zájmu z objektivních důvodů dovolit, navýšení výživného není na místě.

7 Závěr

Cílem práce bylo popsat a kriticky zanalyzovat jednotlivá kritéria týkající se určení výživného ve vztahu k povinnému a oprávněnému. Hlavní výzkumnou otázkou bylo, jakým způsobem výživné vhodně stanovit, aby dorovnávalo životní úroveň dítěte a jeho rodičů, a zároveň bylo zachováno subsidiární kritérium odůvodněných potřeb dítěte. Na tuto otázku se práce pokusí nyní odpovědět.

Určování dle životní úrovně zásadně předchází kritériu odůvodněných potřeb dítěte. Kritérium odůvodněných potřeb funguje na základě všeho výše uvedeného jako jistý korektiv. Uplatní se na jedné straně tehdy, pokud by určení samostatně dle životní úrovně vedlo k chudobě dítěte a nemožnosti ho objektivně uživit. Druhým případem je však situace vysokopříjmových rodin. Bylo-li by určeno výživné v tomto případě jen na základě životní úrovně, tak by dítě nemuselo být motivováno se v životě o nic snažit. Bylo by to v rozporu s jeho nejlepším zájmem.

Na hledání harmonie těchto dvou kritérií je tedy třeba na počátku stanovování výživného klást důraz. Práce se sice věnovala konkrétně odůvodněným potřebám dítěte až v poslední části. Při určování výživného však bude třeba tuto otázku analyzovat jako první. Soud si tím může vytvořit představu, s jakou částkou je možné dítě důstojně uživit. Zohlední následující kritéria. Bude to věk; v průběhu dospívání lze říct, že se náklady mění a rostou. Celkově budou růst náklady na jídlo a bydlení. V průběhu života se některé náklady mění, u novorozenců a batolat to bude např. dětská postýlka, kočárek, pleny apod. U starších dětí to bude třeba vybavení do školy či vyšší náklady na oblečení. Bude třeba zohlednit celkový zdravotní stav. Zcela zdravé dítě bude mít náklady v tomto ohledu nižší. Pokud dítě trpí chronickou nemocí, mohou vznikat náklady na speciální výbavu či léky. Významná bude také příprava na budoucí povolání. Některé školy vyžadují speciální výbavu. Vysokoškolští studenti studují často mimo své bydliště, mohou vzniknout náklady s bydlením a stravou. Dále bude třeba zohlednit příjmy samotného dítěte. Zohlednění by však nemělo mít újmu na motivaci dítěte si samo vydělávat. Jistý vliv budou mít na výši výživného i zájmy a záliby dítěte. Některé mohou být značně nákladné (jak již však bylo uvedeno výše; jsou důvodem pro navýšení výživného jen tehdy, může-li si to povinný v rámci své životní úrovně dovolit). Zároveň zákon výslovně uvádí v § 917 OZ, že součástí odůvodněných potřeb dítěte je i tvorba úspor. Může to dítěti zajistit dobrý začátek do samostatného života.

Všechny tyto demonstrativně uvedené výdaje je třeba pravidelně sledovat a dokumentovat. Následně může být soupis nákladů předložen soudu, aby měl představu, jaké jsou pravidelné (někdy i nepravidelné výdaje) dítěte.

Po sumarizování nákladů dítěte, nastoupí v rámci určování přezkum životní úrovně povinného. Práce se výše podrobně zabývala jednotlivými kritérii. Patrně nejvýznamnějším kritériem bude otázka příjmu povinného. V rámci kritéria může být nápomocná doporučující tabulka výživného Ministerstva spravedlnosti České republiky. Uvádí doporučené procento z příjmů povinného, které by mělo jít na výživné dítěte zohledňujíc jeho věk. Toto kritérium však mohou ovlivňovat i další faktory. Jednou z nich je potencialita příjmů. Pakliže by povinný i přes svou vyživovací povinnost vykonával málo výdělečnou práci (zejména za účelem si vyživovací povinnost omezit), tak je možné stanovit výživné úměrně tomu, kolik by vzhledem ke svým schopnostem, možnostem a vzdělání mohl potencialně vydělávat (lze aplikovat jen ve specifických případech). Dále mohou mít vliv i další vyživovací povinnosti povinného. Na jednu stranu negativně. Při vyšším počtu musí uživit více osob. Pak výživné bude nižší (návrh nové doporučující tabulky s tím již počítá). Lze navrhopvat, aby se pohybovalo např. na dolní hranici doporučené tabulkou. Ovlivnění může být i pozitivní. Povinný vstoupí do nového manželství, nesezdaného soužití či registrovaného partnerství, nový manžel má lepší majetkové poměry. Autor práce má za to, že jistý vliv zde bude. Nebude to znamenat markantní nárůst. Výživné by se mělo navýšit jen v rámci limitu odůvodněných potřeb dítěte na vyšší standard. U podnikatelů může být složitější způsob dokazování příjmu. Nejčastějším způsobem bude důkaz příjmů v rámci daňového přiznání. Je však třeba nad jeho rámec i zohledňovat prostředky, které povinný ze svého podnikání čerpá mimo podnikatelský účel.

Ne vždy bude hodnocení příjmů postačovat. Vždy je třeba hodnotit životní úroveň v celkovém kontextu. Z tohoto důvodu je třeba dále hodnotit celkově majetkové poměry povinného. Výše bylo konkretizováno, jakým způsobem zohledňovat finance, které povinný má. Zohlední se dále celý movitý a nemovitý majetek povinného. V určitých případech se bude jednat o velmi významné kritérium. Povinný nemusí mít nijak významné příjmy, avšak může mít velký majetek (např. sám vydělává málo, ale zdědil velké množství majetku)

Dále se bude zohledňovat míra osobní péče o oprávněného. V případě dítěte nižšího věku je vyšší míra kompenzace výživného osobní péčí. S nárůstem věku však již osobní péče o dítě není potřeba v takové míře. Je pak třeba dorovnat finanční participaci i více pečujícího rodiče. Nelze však předpokládat v obecné rovině, že by výživné dítěte klesalo. Stále proti tomuto kritériu stojí nárůst odůvodněných potřeb dítěte v rámci postupného dospívání. Kritérium je též velmi teoretické (podrobněji výše).

Autor si je vědom skutečnosti, že v rámci práce neobsáhl zcela všechna kritéria, která se při určování výživného mohou projevit. Ustanovení § 915, odst. 1 je velmi vágní a závisí na doktríně a judikatuře, jaká kritéria dovodí. Práce se snažila obsáhnout ta nejvýznamnější, která mohou hrát roli ve velkém množství případů. V rámci práce bylo na základní výzkumnou otázku zodpovězeno. Lze se domnívat, že nelze problematiku stanovení výživného nijak paušalizovat. Dle autora práce je to tak i správně, kritérií určení je takové množství, že každý případ si zaslouží individuální posouzení, byť se může často jevit jako neexaktní. Paušalizace by vedla ke vzniku zcela nepřehledných pravidel, které by snad ani nebylo možné dodržovat. Zároveň by nebylo možné obsáhnout všechny situace, na které by měla směřovat. Při rozhodování bude tedy i do určité míry hrát roli i osobností stránka rozhodujícího soudce či soudkyně a jeho či její osobní životní zkušenosti. Tuto skutečnost nelze hodnotit negativně. Soud má prostor pro uvážení se do situace povinných a oprávněných vcítit. Dle toho se rozhodne, které určovací kritérium dostane přednost.

Byť se práce věnovala relativně úzkému tématu samotného určování výživného, mohla by být jednotlivá kritéria analyzována výrazně podrobněji. To by však nebylo možné v rámci rozsahu práce obsáhnout. Lze tedy pro budoucí výzkum navrhnout samostatně jednotlivá kritéria určování výživného. Největší prostor lze spatřovat u prokazování příjmů, které může být značně problematické. Dalším prostorem pro budoucí výzkum by mohla být čistě procesní stránka prokazování majetkových poměrů povinného a nákladů oprávněného. Rovněž tuto problematiku bylo možné v rámci práce nastínit jen stručně.

Bibliografie

Monografie a komentáře

HOPPENZ, Rainer a kol., *Familiensachen*, Heidelberg, C. F. Müller, 2009

JOHANNSEN, Kurt a kol., *Familienrecht, Scheidung, Unterhalt, Verfahren, Kommentar*, München, C.H. Beck, 2020

KRÁLÍČKOVÁ Zdeňka a kol., *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2020

MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV, § 655 – 975*, Praha, Leges, 2016

SCHWAB, Dieter, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 10: Familienrecht II, §§ 1589-1921, SGB VIII*, München, C.H. Beck, 2020

SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*, 2. vydání, C.H. Beck, 2021

TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

Odborné články

GROCHOVÁ, Martina, VITOUL, Vlastimil, Svěřenecký fond jako nástroj vhodný ke správě výživného určeného k tvorbě úspor, *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 2016, č. 4

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo, Výživné v novém občanském zákoníku, *Bulletin advokacie*, roč. 2014, č. 3

Redakce Právních rozhledů, Návrh poslance M. Jurečky na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, *Právní rozhledy*, 2021, roč. 2021, č. 15-16

Internetové zdroje

Česká národní banka, *Současná inflace – vše, co o ní potřebujete vědět*, [online], cnb.cz, datum neuvedeno, [cit. 30. 3. 2022], Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacnicil/tema-inflace/index.html>

CÍZLOVÁ, Denisa, *Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti* [online], epravo.cz, 11. 7. 2019, [cit. 19. 2. 2022], Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>

Der Präsident des Oberlandesgerichts Düsseldorf, Düsseldorf Tabelle, Düsseldorf, 2022, Dostupné z: https://www.olg-duesseldorf.nrw.de/infos/Duesseldorfer_Tabelle/Tabelle-2022/Duesseldorfer-Tabelle-2022.pdf

KOTRADY, Pavel, *Pohled soudní praxe na některé otázky týkající se stanovení výše výživného*, [online], Bulletin-Advokacie.cz, 20. 8. 2015, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/pohled-soudni-praxe-na-nektere-otazky-tykajici-se-stanoveni-vyse-vyzivneho?browser=mobi>.

MATZNER, Jiří, *Podle čeho se určuje výše výživného na dítě a do kdy má rodič povinnost jej platit*, [online], Právní prostor, 16. 9. 2022, [cit. 11. 2. 2022], dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/podle-ceho-se-urcuje-vyse-vyzivneho-na-dite-a-do-kdy-ma-rodic-povinnost-jej-platit>

Ministerstvo spravedlnosti, *Analýza aktuálních otázek výživného*, [online], Praha, Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018, dostupné z: https://www.justice.cz/documents/12681/724488/Anal%C3%BDza_V%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/93c70207-570a-4e7c-886a-0f7d208cc6fb.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky, *Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti* [online], Praha, 2010, Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/724488/Doporu%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_procentu%C3%A1ln%C3%AD_rozmez%C3%AD_v%C3%BD%C5%BEivn%C3%A9ho.pdf/ffb75f31-9623-41d9-8150-05f7cec0199a

Ministerstvo spravedlnosti České republiky, *Určování výživného dětem – analýza a doporučení pro veřejnost*, [online], 2021, Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/opatrovnicka-agenda>

Právní předpisy

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění zákona č. 401/2012 Sb.

zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 526/2013 Sb., o katastru nemovitostí ve znění pozdějších předpisů
zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů.
usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny
základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
nařízení vlády č. 61/2020 Sb., o navýšení částek životního minima a existenčního minima
Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch, ve znění BGBl. I Nr. 175/2021
das Bürgerliche Gesetzbuch (Fundstellennachweis 400-2)
Schulgesetz für das Land Berlin, vom 26. Januar 2004 (GVBl. S. 26)

Rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2014 sp. zn. II. ÚS 2121/14
Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. IV. ÚS 650/15
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. II. ÚS 979/13
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016 sp. zn. I. ÚS 1356/16
Nález Ústavního soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. III. ÚS 2324/17
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 3243/18
Nález Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III ÚS 511/05
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 299/06
Nález Ústavního soudu ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. I. ÚS 4057/18
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013 sp. zn. I. ÚS 2306/12
Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014 sp. zn. IV. ÚS 1247/13
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016 sp. zn. Cpjn 204/2012
Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 7. 2014 sp. zn. 26 Co 214/2011, Dostupné v
systému ASPI
Rozsudek Krajského soudu v Brně ze 3. 9. 2009, sp. zn. 54 Co 114/2009, Dostupné v systému
ASPI
Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 2. 2. 2022, č.j. 70 Co
212/2021-1459
Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 16 Co 30/2018 (publikováno na
internetovém portálu Salvia Kraken, cit: 18. 2. 2022, dostupné z:
<http://kraken.slv.cz/MSPHAAB16Co30/2018>
Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 1. 2019, č.j. 35 Nc 63/2018-1089
Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 14. 2. 2019, č.j. 0 P 212/2018-567

Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 5. 5. 2021, č.j. 41 Nc 17/2020-171

Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, ze dne 21. 1. 2020, č.j. 0 P 481/2013-567

Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 2. 7. 2021, č.j. 0 P 351/2020-215

Urteil des Bundesgerichtshofes von 17. 9. 2008, XII ZR. 72/06 (publikováno na stránce

<http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi->

[bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=45566](http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=45566))

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na určení výživného nezletilého dítěte dle životní úrovně jeho rodičů v návaznosti na § 915, odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů. Cílem práce je popsat a analyzovat způsoby určování výživného soudem a kriticky hodnotit literaturu a judikaturu, která se problematiky týká. Zabývá se též vybranými procesními souvislostmi týkajícími se určování výživného. Práce má dále za cíl nastínit postup, jakým může soud dojít ke stanovení adekvátního výživného dítěte.

Práce podrobně analyzuje problematiku kolize kritéria shodné životní úrovně jakožto primárního kritéria určení a odůvodněných potřeb dítěte jakožto subsidiárního kritéria určení. V rámci tématu dorovnávání životní úrovně klade velký důraz na příjmové kritérium povinného (zejména z pracovního poměru a podnikání). Dále se věnuje celkovému hodnocení majetkových poměrů povinného (včetně vlivu dalších osob na majetkové poměry povinného) a míře osobní péče o dítě. V rámci zkoumání kritérií odůvodněných potřeb dítěte klade práce především důraz na přípravu na budoucí povolání.

Práce v rámci výzkumných metod využívá především objektivně-teleologický výklad a systematický výklad právních předpisů. Využívá a analyzuje komentářovou literaturu, odborné články a judikaturu. Práce rovněž využívá komparativní metodu výzkumu. Českou právní úpravu srovnává s úpravou německou za užití komentářové literatury a judikatury. I přes určité rozdíly vychází český a německý občanský zákoník z obdobného základu, může tedy být pro české právní prostředí značně inspirativní.

Abstract

The diploma thesis focuses on child support determination according to the parents' standard of living in connection with Section 915 (1) of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, as amended. The aim is to describe and analyse the ways of determining child support by the court and critically evaluate both the literature and case law related to the issue. The thesis then deals with selected procedural context which involves child support determination. Moreover, it aims to outline the procedure by which the court determines adequate child support.

The thesis analyses in detail the issue of the conflict of the criterion of the same standard of living as the primary criterion of determination and the justified needs of the child as a subsidiary criterion of determination. Withing the topic of equalization of living standard, it places great emphasis on the debtor's income criterion (especially from employment and entrepreneurship). The thesis is also concerned with the overall assessment of the debtor's financial situation (including the influence of other people on the debtor's financial situation) and the degree of personal care for the child. In terms of the examination of the criteria of the justified needs of the child, it particularly concentrates on preparation for the future occupation. As far as the research methods are concerned, the thesis uses mainly the objective-teleological as well as systematic interpretation of legal regulations. Commentary literature, scholarly legal articles and case law are dealt with and analysed. Furthermore, a comparative method has been employed to carry out the research. The Czech legislation is compared with the German legislation using commentary literature and case law. Despite certain differences, the Czech and German Civil Codes have been founded on a similar basis, so it may be quite inspiring for the Czech legal environment.

Klíčová slova

výživné, vyživovací povinnost, životní úroveň, odůvodněné potřeby dítěte, potencialita příjmu, doporučující tabulka výživného, podnikatel, fikce příjmu povinného, dokazování majetku, míra osobní péče o dítě

Key words

child support, child support obligation, standard of living, justified needs of the child, income potentiality, child support standards chart, entrepreneur, fiction of the debtor's income, proof of property, degree of personal care for the child